

Flor de card

SANT LLORENÇ DES CARDASSAR, JULIOL-AGOST DE 1980

El

CARD EN FESTA

en el temps

Fa cosa de sis anys, un estol de gent camperola de la vila, moguts per l'anyorança de les festes d'antany decidiren formar un grup per tal de representar els nostres balls i cançons de la pagesia. Van néixer "Sa Quadrilla" i "el Card en Festa" (on acaba una i comença l'altre?) que, entre d'altres coses ens han ensenyat o mostrat els "balls llorencins", les cançons d'ahir i també -és potser l'aspecte més interessant- la capacitat tan humana i tan oblidada de "festejar", de fer festa sense motius estereotipats i d'un no res.

Les lliçons sempre molesten a la gent que ja ho sap tot, vull dir que per mostrar això s'han guanyat més d'un disgust i un munt de comentaris adversos (al ploure i al xerrar ningú no els pot aturar) però... també n'hi ha que callam i que esperam i desitjam que el seu desinteressat treball romangui, per molts d'anys en la vida de la vila i en el record de futures generacions.

g.pont

ANY 1.974

- 19 de maig.- Primera actuació del Card en Festa; a la Sala Rigal i dins l'àmbit de la "II Setmana Cultural" organitzada pel Club Card.
- 9 d'agost.- Actuació a les festes patronals de Sant Llorenç
- 7 de setembre.- Altra actuació, ara a les festes de la Marevde Déu Trobada
- 14 de setembre.- Festa pagesa a Son Berga; i a S'Auma el més següent

ANY 1.975

- gener.- Renovant antigues tradicions ballada a Sa Plaça Nova amb motiu de la revetla de Sant Antoni i Sant Sebastià.
- El dijous jarder.- Ximbombada en es Jordi d'es Racó de Manacor
- El darrer dia.- ximbombada i bulla a l'explanada de s'estació
- 8 de maig.- Ballada a les festes patronals de Son Carrió.
- 18 de maig.- En el pati de S'Escola Nova es celebra el Primer Aniversari del grup dins els actes de la III Setmana Cultural del Card. Comencen a ballar amb música pròpia; fins ara ho havien fet amb cassette
- 14 de juny.- Festa pagesa en es Jorde d'es Racó de Manacor
- 21 de juny.- Conjuntament amb "Sa Revetla" de Son Servera participen en el concurs de balls mallorquins organitzat per la Secció Femenina en el saló d'actes del Col·legi de Sant Francesc a Ciutat; queden classificats per a representar a les Illes a Madrid.
- 22 de juny.- A Son Servera van ésser homenatjats i els entregaren una medalla. La relació Revetla Card en Festa s'esdevé al tenir ambdón grups una mateixa mestressa, la sreverina Margalida Nebot.
- 25 de juliol.- A Algaida, concurs de balls mallorquins organitzats per l'Obra Cultural Balear; obtenen el primer premi de ball i cançó.
- 3 d'agost.- Actuació a les festes patronals de Llubí
- 10 d'agost.- Ballada a Sant Llorenç amb motiu de les festes patronals.
- 15 d'agost.- Actuació a Son Macià inclosa dins l'homenatge a la vellesa.
- 20 d'agost.- A S'Arenal, organitzat per l'ajuntament de Lluçmajor, II Concurs de cançons mallorquines; s'obté el primer premi de la cançó de feina.
- 24 d'agost.- Ballada a Ses Sitgetes, a una trobada d'amics.

8 de setembre.- Ballada, per les festes de la Mare de Déu

28 de setembre.- Trobada de grups a Sant Salvador d'Artà

ANY 1.976 ,

18 de gener.- Altra volta la revetlla de Sant Sebastià, a Sa Plaça Nova

19 de febrer.- Juntament amb la Revetlla de Son Servera representen a les Illes Balears en un Concurs Nacional organitzat per la Secció Femenina en el Teatre Monumental de Madrid

9 de maig.- Actuació a les festes patronals de Son Carrió

24 de juny.- A les festes patronals de Son Servera i dia 11 de juliol, a les de Campanet.

10 d'agost.- L'Ajuntament ofereix un homenatge a l'amo Antori Fai; hi ha cantadors i balladors de distints indrets de l'Illa

8 de setembre.- Actuació a les festes de la Mare de Déu Trobada

ANY 1.977

Nombroses sortides a pobles: Manacor (25 de gener), a una festa benèfica en favor dels deficients mentals; Son Carrió (8 de maig), Son Servera (24 de juny), Muro (26 de juny), Sa Calatrava (3 de juliol), Sant Llorenç (10 d'agost), Sineu (15 d'agost), a la Romeria de Sant Bernat de la Real de Ciutat (20 d'agost), Festes de la Mare de Déu (8 de setembre); Bunyola (21 de setembre).

Menció especial mereixen la participació en una festa de darrers dies en es Jordi d'es Racó, en una mostra de Cançons i Balls de la nostra terra feta a Inca i organitzada per l'Obra Cultural Balear (28 de juliol); la participació aiximateix en la "I Trobada de Balls Mallorquins" realitzada a Felanitx el 16 d'octubre; i sa participació en la festa de l'Autonomia realitzada el 29 d'octubre a la Plaça Major de Ciutat organitzada per l'Obra Cultural Balear i Congrés de Cultura Catalana;

ANY 1.978

De banda ses actuacions a les festes de Sant Llorenç i Mare de Déu, hi ha:

Participació en el carnaval de S'Arenal (febrer), revetlla de Sant Sebastià; participació a la "II Trobada de Balls Mallorquins" realitzada a Pollença; i una actuació en el col·legi de La Salle de Manacor (desembre)

ANY 1.979

Evidentment resulta un poc repetitiu, però és que són actuacions clàssiques del Card en Festa: Revetlla de Sant Sebastià, Sant Llorenç i la Mare de Déu Trobada.

A més enguany hi ha sortides a: La Salle de Manacor (16 de gener), Fires i Festes de Primavera també a Manacor (27 de maig); dia 10 de juny celebra el 5è aniversari; barriada de Sant Joan a Ciutat (23 de juny), Port de Manacor (22 de juliol), Son Macià (12 d'agost), S'Illot (14 d'agost), Capdepera (24 d'agost), Sant Joan (7 d'octubre), Son Negre (30 de setembre).

També participà en la "III Trobada" a Sóller i algunes colles ballaren les jotes de Sant Antoni a les diverses representacions d'en "Quaquim" de la Capella de Manacor

ANY 1.980

La tradicional revetla de Sant Sebastià (l'adjectiu de tradicional es refereix a l'actuació)

Febrer, una festa de darrers dies a la vila.

Dia 13 d'abril, a Pocafarina, un "ball de sales".

5 de maig, dins l'àmbit de l'encontre d'escriptors de llengua catalana, actuació a Ses Sitges; cinc dies després festa pagesa a La Salle de Manacor i...

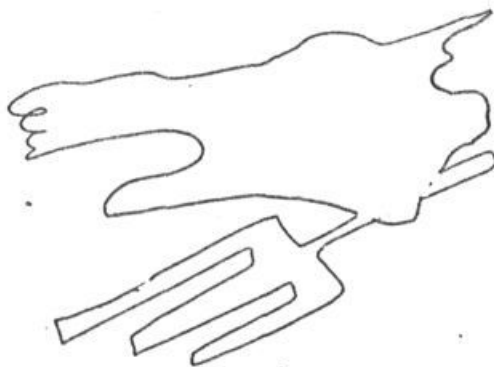
comença la roda de festes: dia 11 a Son Carrió, dia 25 en el Port de Manacor en un homenatge al Foment de Turisme, dia 31 a Manacor, en el programa de Fires i Festes i celebrant el 30è aniversari del club Vazquez de Mella, dia 6 de juny, a la Plaça Major de Ciutat a una vetlada de Ball de Bot, dia 23 a Son Servera, dia 18 de juliol a Petra, dia 20 a les festes del Port de Manacor, dia 27 una actuació en benefici de l'escola Joan Mesquida; com l'any passat ballada a l'escola de Mallorquí de Manacor...

dia 10 d'agost de 1.980, la memorable "IV Trobada", dia 14 a S'Illot dia 15 a la Colònia de Sant Pere, dia 16 i dia 31 altra vegada a S'Illot igualment, dia 3 de setembre i dia 7 d'aquest mes a les festes de la Mare de Déu just passades..

De fet, és realment fàcil transcriure les dades d'actuació del Card en Festa, i més encara si, com en aquest cas, les dades han estat arreplegades per un altre; però tammateix pens que això, aquestes dades de més de sis anys, són solament "demostratives d'acció", acció -vida- humana que pot començar pel bon vespre o la broma abans de començar aquell assaig entre rutinari i familiar i pot acabar amb l'aixemplada de cor en haver finit una bona actuació o en rebre unes gràcies passant per tots els goigs i misèries humanes imaginables: feina, gràcies (poques), feina, dedicació, hores d'espera, hores d'assaig personal raspant les cordes, rialles fresques, mirades dolces, mirades despectives, desaires, amistat (real o suposada) i alguna envegeta, és a dir, el que hi ha per tot arreu quan hi ha més d'una persona tota sola.

Amb tot i amb això, com he dit abans potser la cosa més destacable és aquesta hipotètica vida d'ahir que deixen entreveure, aquest saber fer festa d'un no res, aquest saber-se mantenir units malgrat les discrepàncies d'opinió, aquest saber fer un cos per fer una feina en comú amb la mateixa facilitat en que es fa una buñyolada... coses que ja no són per tot arreu.

Es evident que el Card en Festa i més concretament Sa Quadrilla ens han donat una lliçó a tots els que l'hem volguda aprendre que, com es demostrà a la revetla de la Mare de Déu Trobada d'enguany, som més d'una colla. Obviament també hi ha gent a la vila que els critica, que xerra, sobre tot a darrera però... com diu Jaume Santandreu "qui xerra a darrera xerra amb so cul". També hi ha gent que estam contents que, a la vila, hi hagi Card en Festa i Quadrilla per molts d'anys. Salut i força !.

ENTREVISTA A EN TONEU DE SES SITGETES

En motiu d'haver-se celebrat al nostre poble dins el programa de festes de Sant Llorenç la IV Trobada de Balls Mallorquins, feim de veure En Bartomeu Massanet (de ses Sitgetes) director del grup folklòric local, Card en Festa, perquè sigui ell mateix qui mos ne parli. Molt amablement excepta i va contestant les preguntes.

- Tomeu, ¿ com vos va venir s'idea de fer aquesta IV Trobada de Balls Mallorquins a Sant Llorenç ?

Després d'assistir a ses trobades fetes fins ara a Felanitx, Pollença i Sóller vérem que podia tenir interès fer-la a Sant Llorenç,

- Ses altres agrupacions hi vingueren a bé aviat, o trobareu dificultats per aconseguir-ho?

A pesar que altres agrupacions tinguessin interès en fer-la als seus pobles respectius, havent exposat es nostres motius - Sant Llorenç queia en diumenge, i s'Ajuntament mos patrocinava sa Trobada com un acte des programa de ses festes- ets altres grups ho compregueren fàcilment i no hi va haver problemes.

- ¿ Quines han estat ser dificultats més grosses que heu trobat en sa preparació d'aquesta diada?

No n'hi ha hagudes tenint en compte es duros i es patrocini de s'Ajuntament. Simplement hi ha hagut sa feina i es maldecaps d'organitzar-ho

- ¿ Què creus que ha suposat pes poble de Sant Llorenç ésser escenari d'una Trobada d'aquest tipus?

Ha estat una manifestació de tipo cultural molt elevada i molt important.

- ¿ Creus que es poble s'ha sentit orgullós i ha valorat com pertoca es fet de poder acollir aquest aconteixement?

Crec que sa majoria de sa gent ho ha valorat correctament.

- ¿ Quin balanç ferieu de sa Trobada d'enguany?

Es balanç crec que podem dir que és positiu. Noltros, es grup, estam satisfets d'haver-la feta i de sa manera com va sortir.

- ¿ Quin ha estat es recolzament rebut de ses entitats oficials: Ajuntament, Consell ...,altres?

En primer lloc se va fer sa sollicitud a s'Ajuntament pes patrocini d'aquesta Trobada, i a un ple se va acordar concedir 200.000 pessetes per fer-la. Després es Consell Insular de Mallorca també ha concedides 80.000 pessetes en concepte de material (decoració, il.luminació, cartells, propaganda i equips d'amplificació). Es Foment i totes ses entitats bancàries des poble han promès una ajuda, però de moment encara no disposam de xifres concretes per poder dir en què consistirà cada una d'aquestes subvencions.

- ¿ Teniu ja números concrets d'aquesta IV Trobada a Sant Llorenç i número de participants, número d'assistents, gastos totals, ajudes aconseguides...?

Vingueren 24 grups que incloïen unes 750 persones. En quant an ets assistents, és molt mal de calcular. Hi havia molta gent. Xifres no m'atrevesc a dir-ne. Es gastos, en concepte de regalos an es participants, decoració, refresc i altres petits detalls sumen 198.285 pessetes, a ses que falta afegir-hi es lloguer

de ses cadires i es programes.

Per lo que fa a ses ajudes aconseguides, avui per avui tenim ses 80.000 pessetes des Consell. Jo voldria aclarir que s'Ajuntament mos paga es gastos de sa Trobada, però ses ajudes que venguin d'altres entitats, les rebrà s'Ajuntament, de tal manera que noltros no hi perdrem ni hi guanyarem res. Es gastos correran a càrrec de s'Ajuntament i es dobbers que arribin de ses entitats que han promès alguna ajuda les cobrarà s'Ajuntament. Amb una paraula, si després de rebre totes ses ajudes promeses, es dobbers no basten per cubrir es gastos totals - segur que no bastaran- s'Ajuntament afegirà lo que falti.

- ¿ On se farà sa V Trobada de Dança mallorquina?

Encara no està decidit. Noltros som ets encarregats de convocar una junta, que feim comptes fer a finals de setembre, i d'aquesta junta en sortirà es lloc on s'ha de fer. De moment només podem dir que es llosetins tenen moltes ganes de que se faci a Lloseta.

- ¿ Quin és es criteri o criteris que decideixen que sa Trobada sigui a un lloc o a un altre ?

Primer se respecta s'interés que pot tenir un poble en fer-la aquell any, i si s'estrevé que hi ha es mateix interés per part de més d'un poble, se va per votació. De totes maneres s'ha de dir que fins aquí no ha estat necessari votar cap vegada, sempre s'ha pogut arreglar sense recórrer a sa votació.

- ¿ Qué demanariu an ets organitzadors de sa pròxima Trobada ?

Que s'agafassin la cosa amb molt d'interés.

- ¿ Creus que aquestes trobades contribueixen a fomentar s'interés de sa gent per sa dança?

Sí, es simple fet de reunir-se tanta gent demostra que hi ha interés pes ball i fa que aquest interés augmenti cada vegada més.

- ¿ Podem parlar d'un reviscolament de sa dança mallorquina? ¿ Creus que sa gent se va animant a aprendre a ballar?

Sí, avui per avui hi ha molta gent interessada a aprendre a ballar, sobretot gent jove; bé, i no tant joves també.

- ¿ Com va nèixer s'idea de fer aquestes trobades?

S'idea va nèixer des grup s'Estol des gerricó de Felanitx que va organitzar sa primera. Una vegada feta aquesta primera trobada, es mateix vespre en es refresc, se va convocar una reunió pes directors des grups on es director de s'agrupació de Felanitx va mostrar un gran interés perquè allò tingués continuïtat. Es mateix vespre ja se va parlar que perquè fos possible sa continuïtat era convenient formar una associació; anar-nos veient de tant en quant per parlar de balls, problemes i demés questions relacionades amb sos grups, i d'aquí ja en va sortir que s'agrupació de Pollença s'encarregaria d'organitzar sa trobada de s'any següent. D'aquesta manera hem seguit reunint-nos dues o tres vegades cada any per parlar de ses trobades i d'altres assumptes relacionats amb ses agrupacions. S'ha parlat de formar uns estatuts que estan embastats; que a sa pròxima reunió de finals de setembre serà un des temes a tractar. Tot això és per aconseguir que s'associació d'Amics de la Dança sigui legal a fi que tengui més força de sa que ha tingut fins ara.

- ¿ Això d'Amics...és el nom, no ?

Sí, " Amics de la Dança Mallorquina" o " Amics dels Balls de Mallorca"

- ¿ Podem parlar d'una federació d'agrupacions de distints pobles ?

Avui encara no se'n pot parlar perquè no està feta, però s'associació està en vies de constituir-se.

- ¿ Quina és sa finalitat i ses activitats concretes d'aquesta federació? ¿ Quines avantatges creus que reporta s'estar units així?

Una vegada formada s'associació, sa seva finalitat serà promocionar es balls i intentar fer reviure ses coses que estan desapareixent tant si són costums, com balls, com cançons, que formen part de sa nostra tradició. També s'intentarà que es poble torni viure es balls així com anys enrera les vivia. Però tot això està encara en vies de constituir-se, i com que depèn de molts de grups hi ha feina i costa molt posar-se d'acord.

Per lo que fa a ses activitats concretes que organitza s'associació hi ha que dir que de moment se redueixen a sa trobada anual i a una sèrie de reunions que se vant fent periòdicament.

- ¿ Avantatges?

Crec que una vegada units hi pot haver moltes avantatges ja que no és lo mateix anar a demanar una cosa una persona d'un grup, que anar-ho a demanar quinze o vint persones que representen altres tantes agrupacions. Com un exemple de lo que dic és es cas de sa trobada de Sóller, en motiu de sa qual se va fer una petició conjunta an es Foment de Turisme i així varen ésser concedides 200.000 pessetes.

- ¿ Totes ses agrupacions de s'Illa formen part d'aquesta associació ?

No; però hi ha que dir que han estat convidades sempre totes ses agrupacions que s'ha sabut que existien, tant a ses reunions com a ses trobades anuals.

- I, passant a un altre tema, Tomeu, ¿ com va nèixer Card en Festa i quan ?

Fa cosa de sis anys, l'any 1974, un grup de gent de dins es Club Card, mogut per s'anyorança de ses festes d'anys enrera, decidiren formar una agrupació per representar es balls i ses cançons de sa nostra pagesia i d'aquí en sortí Card en Festa que intenta reviure es més autèntic folklore des Llevant de s'Illa.

- ¿ Quins són, segons es teu punt de vista, es moments més brillants que ha viscut Card en Festa en ets anys que du d'existència?

Es principi de s'agrupació varen ser uns moments molt brillants i emocionants, perquè abans d'un any de vida des grup, prenguérem part an es concurs de Balls mallorquins i Cançons de festa que organitzava s'Obra Cultural d'Algàida dia 25 de juliol de l'any 1975 i es grup va aconseguir es primer premi amb sos balls i l'Amo En Toni Fai, com a component des grup que és, va guanyar es primer premi de sa cançó.

Llavors, dia 20 d'agost des mateix any, l'Amo En Toni Fai va guanyar es primer premi prenent part an es concurs de Cançons mallorquines organitzat per s'Ajuntament de Lluçmajor de s'Arenal. Ell va fer primer en cançó de feina, ja que hi havia una altra categoria de cançó de festa.

- De cara a mantenir una agrupació de ball, ¿ quines són ses dificultats més freqüents que s'han de superar?

Sa dificultat principal és que comences a ensenyar gent jove, cosa que costa molta feina, i quan les tens preparats, per un canvi d'edat o per amistats o per altres causes, se'n van, i això dona molts d'alts i baixos. Quan tens un grup ben montat i se'n lleven un parell, es conjunt pateix.

- Passem a una altra cosa, ¿ com i quan va nèixer s'Escola del Card ?

S'Escola del Card va nèixer l'any 1979 d'un curset que va organitzar Card en Festa per ensenyar a ballar jotes. Aquest curset havia de tenir una durada de sis mesos aproximadament i quan va arribar an es final, un grup de gent que hi havien pres part, s'ho varen prendre amb tant d'interés, que se proposaren continuar. Aquí Card en Festa convocà una junta per tractar aquesta qüestió i se va decidir formar s'Escola antes que aquesta gent se veiés obligada a cercar qualcú de fora poble perquè les ensenyàs ; amb això sols s'hagués aconseguit, probablement, dur una imatge i una forma de ballar que no correspondria a sa forma de ball pròpia des llevant de Mallorca.

- ¿ Quins esforços feis perquè es ball sigui cada vegada més una expressió viva des poble i no tant un espectacle d'uns quants per entretenir-ne d'altres?

Un dels esforços és s'Escola amb sa que s'intenta que es poble aprengui a ballar i balli. I també s'ha de tenir en compte que a totes ses nostres actuacions feim una primera part que, podríem dir que consisteix amb una mostra de balls i una segona on intentam que ets espectadors hi prenguin part i per això tocam jotes i mateixes.

- ¿ Quines perspectives de futur teniu com agrupació ?

Seguir amb coratge i fer lo possible perquè de cada dia hi hagi més gent que agafi afició an es nostres balls, intentant superar ets alts i baixos que sempre hi són cins qualsevol grup.

- Per acabar, Tomeu, ¿ voldries afegir alguna cosa?

Voldria afegir que Card en Festa com a grup vol expressar es seu agraïment a Na Margalida Nebot que va ésser sa persona a qui acudírem quan havíem de formar es grup per aclarir com i de quina manera el podíem formar, ja que sabíem que ella en tenia experiència; també li hem d'agrair sa constància que ha tengut durant aquests sis anys en venir a ensenyar -nos es balls que sabem; i no sols això, sinó que amb so seu entusiasme ha aconseguit tornar treure a ballar sa gent major que tenim dins es grup, quan ja feia vint i pico d'anys que no havien ballat. També hem d'agrair an es grup Sa Revetla, que en es principi, quan noltros encara no teníem música pròpia, nos prestaren sa seva ajuda per anar formant es nostres propis músics. També des d'aquí vull donar ses gràcies an aquest folklorista manacorí Antoni Galmés que sempre que l'hem hagut de menester ha estat disposat per donar-nos una mà i a ajudar-nos en tot i per tot, com un bon amic.

Bé Tomeu, res més per avui, moltes gràcies per ses teves contestes i una enhorabona ben sincera per haver volgut obsequiar es nostre poble amb aquesta trobada i per sa bona organització amb que l'heu duita endavant.

Sant Llorenç des Cardassar 26 d'agost de 1980.

LA

Presentació de la IV Trobada

Avui, en aquest capvespre de festa llorençina, que vos ha duit - de quasi tots els indrets de sa nostra illa de Mallorca a prendre part en aquesta IV Trobada, sent es meu esperit reviscolat, presoner dins un còs que ja té pocs cabells i blancs i que ha rodolat tota sa seva vida, dins ets alegres quefers d'aquests balls, que voltros reviviu i recreau, d'aquests copeos, mateixes, jotes, boleros i boleres que, amb sa seva llargaruda llista de variants, han estat i seguèixen essent manifestacions de la verdadera ànima d'es nostro poble, traduida en ritmics moviments, sense mettafera de cap classe, expressant un desig de vida i s'alegría de viure-la i de compartir aquesta alegríamb amb sos que ses danses contemplen; això son i han d'esser sempre es nostros balls: una expressió lliure dels nostros intims sentiments, que, si són realment nostros, serán mallorquins; tal volta, en ocasió no exactament iguals a com les expressaven els nostros avis, que si bé conserven sa basse en ses figuracions, poden canviar un poc en ses formes, com ha canviat, sens dubte el sentir de l'ànima popular d'avui, com també degué canviar un tant el sentir dels nostros avis, amb el sentir dels seus avantpassats.

No precisa introduir en els balls populars creacions improvisades, i molt menys si en tals creacions s'hi afiquen melodies d'altres terres. La bellesa, elegància i alegría dels nostros balls, ben ballats, está demostrat que són de lo millor del mon. ¿Per què haver de cercar res més, que lo ben nostro?

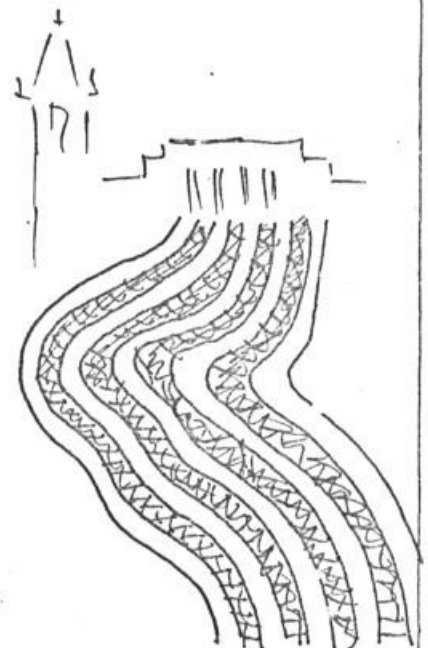
I dins lo nostro hi ha ses grans varietats i particularietats de cada regió i no tant sols de cada regió, si no també de cada poble, en les modalitats dels balls, en la forma de posar braços i peus. Jo m'atreviria a demanar-vos que poseu especial esment en s'estudiar i conservar totes aquestes variants, com a cosa integrant de sa nostra cultura mallorquina que, en aquest aspecte, es nostra i solament nostra.

Quan balleu i canteu, pensau solament en exterioritzar els vostros sentiments animics; no penseu en conquistar més aplaudiments dels que vos miren, que, d'aplaudiments en vendrán més, quan menys les cerqueu.

He llegit, no sé quan, ni sé on, que qualcú no pensa gaire bé dels grups folklorics, dient, que els balls populars son cosas unicament del poble; pero, jo pregunt: ¿Els que formau els grups no sou realment poble? ¿Quí ballaria els nostros balls, si no fos per voltros i els que han vengut abans que voltros, grups de balls populars?

Facen tot lo possible perquè el poble torni a ballar els seus balls; pero, on no se pugui arribar aconseguir, seguiv voltros, animosos grups, enamorats de les nostres cosas, ballant a balquena pel vostro divertiment i dels que vos mirin i admirin, i estau-ne ben segurs i tranquils que la verdadera Mallorca vos ho agraix i vos ho agrairà sempre, encara que qualcú no doni o no vulgui donar a n'els nostros balls i cançons, ni a n'aquestes trobades s'importancia cultural que ce mereixen.

Per a l'interpretació dels nostros vells balls, molt bé está s'anar vestit a l'ample, o sia, a l'estil del segle passat, es donar a la casa un important caire més de la nostra cultura, no necessaria, pero sí ambiental. El ball es una expressió lliure, com hen dit, mitjansent el nostre còs, del sentimento de l'esperit, en moments i llocs

determinats, essent els vestits, motius ornamentals, no bàsics.

Un record i enhorabona especial per "S'Estel das gerricó" de Felanitx, S'Esbart Pollençí i Aires Sollerics, organitzadors de les tres anteriors Trobades de Balls Mallorquins, que, en tan bon hora i tan bé les dugueren a terme.

A "Card en Festa" animós i admirat grup llorençí, que enguany l'organitza, duit un poc de sa má sempre generosa de la serverina-llorençina Margalida Nebot, sempre plena d'il.lusió i gran estima dels nostros balls, els desitjos més grans de que seguesquin en l'entusiasme de sempre pel camí que duen i per molts d'anys.

A n'els altres grups que no decaiguen en ses seves il.lusions i que seguesquin endavant amb aquestes Trobades, que fan ben mallorquí-s'aire viciat de molts d'indrets de la nostra illa, en la seguredat que han de trobar, com han trobat els llorençins, ses ajudes necessaries en els vostros Ajuntaments i Consell, que, ténguent l'obligació de vet.lar pels interessos morals i materials dels pobles o regió, no fan més que complir una de ses primaries obligacions que tenen, sens que aixó vulgui dir mai, que no s'els ha d'agrair sempre tot lo bó que rebem i ses ajudes que donen son bones i necessaries; a les Caixes d'Estalvis i al Foment del Turisme i altres entitats que estimen lo nostro, també els ho agraim de tot cor.

I prou de les apreciacions d'un que té prou anys i les vos ha fetes a tots amb el cor damunt sa mà; ompliu ja s'aire llorençí amb ses melodies dels nostros copeos, mateixes, jotes i boleros, i amb el vostros peus deixau plens de punts de randes imaginaries les plaçes i carrers i amb els vostros braços dihuixau a l'aire abraços sols pensats i de les pregaries que surten dels cors de balladores i balladors i que son la més verdadera i íntima expressió de sentiments i desitjos, deixau aquest ambient ben sedoll.

Gracies per la vostra atenció i presencia i benvinguts siau tots

Homenatge a l'amo Antoni Fai

AGOST
DE 1976

Mossen Salvador Galmés, es vostro Capallá Capirró, gloria de les lletres mallorquines i enguany el seu centenari, en tots els seus quadrets, pinzellades, novel.letes rurals i Flor de Card, tractà de deixar constància de la gent humil del poble, com, per exemple: Madó Bet Fustera, el Sen Xuasp, na Poruga, en Tofol, na Catalineta, etc. etc. El seu clarividènt esperit li feu prendre consciència que, tots aquells personatges formen la quasi totalidad de s'història del poble, junt a una petita minoria, de poetes, lletraferits, politics o militar que s'haquí fet amunt.

Els papers están plens de gloses per aquesta gent de minories i s'història de fets, com pestes, guerres, fams i revolucions. Pero ¿De narracions de persones, quasi com totes les que formen la comunidad? Ben poques. Com un dels capdeventers amb aquesta tasca, hi podem pensar es Llorençí, Capella Capirró, i l'Ajuntament de Sant Llorenç, seguint aqueixa mateixa direcció, avui ha volgut retre homenatge a un llorençí, nat a Manacor de 74 anys, l'amo Antoni Fai. En fá cinquanta que habita a Sant Llorenç, d'ençá que va trobar una llorencina que li feu s'ullet i el va captivar. L'amo Antoni ha estat un pagès i un bon cantador de tota la vida, res més, pero les seves petjades deixeran senyat un carrerany ben clar en els envitricollats quefers del poble llorençí. Ha cantat per el plaer de cantar: aguantant el mantí de s'arada per fer servir el solc a nés parell; a damunt s'era perque el bestia aguantás es trot, si no hi havia biga, o un bon pás amb aquesta; més cantant esplaiava sa seva ànima i omplia de goig a n'els qu'd sentien i a qualcún que l'escoltava.

A ses carrosses de Sant Antoni les omplia amb ses respades de sa guiterra o guitarró, tant s'en donava, i amb la seva veu dolça i dominant cantava aquelles cançons d'es Sant i qualcuna de molt bon humor:

11

Sant Antoni es un bon Sant,
dú sabates de gamussa,
no se pot mantenir a ell
i vol mantenir sa cussa.

Acompanyant a nés salers, avalet de joves captant panades, no hi havia madona que resistís ses seves cançons, cantades amb alegria i - salero:

Sa panada m'heu de dar
grossa i afavorida
si no l'em dau beneida,
noltros manam s'escolá.

Per Sant Joan tocant o cantant la Balanguera, feia bellar totes= les dones, encara que fossen velles. I no parlem de ses revetles i - balls de festes i casolans llorensins que, tocant i cantant jotes, ma teixas i copeos, arribava a animar de tal manera a ses balladores, que acabaven voltant com a baldufes, com descriu a ses revetlores el mentat Capellá Capirró en Flor de Card.

Pero l'amo Antoni, per lo que fos, no per falta de cantera, fa - passar 17 anys sense tocar, ni cantar a ses revetles i festes; pareixia qu'els nostros balls s'havien morts, més lo que es del poble, lo= que el poble dú dins la seva ánima, se pot adormir, no desapareix; - bastá que un esbart de jovent llorensi s'agrupés, mogut per aquest - cerc interior que duim tots, pero el merit es despertar-lo i despert= va esclatar en el Club Card, mostre d'un bon cuefer d'aquest poble i= que la branca del Club, "Card en Festa" convidés a l'amo Antoni fai i ja el teniu altre volta, que llevada sa pols a sa guitarra i a sa gar gamella, amb els seus 70 anys, que canta i toca per tots els indrets= de l'illa, feut sentir aquestes tonades llorensines, per lo tant ma= llorquines, omplint d'admiració i goig a tota la gentada quel'ha es= coltat.

Com hem dit es un pagès llorensi, que a més de sa qualitat de ser un bon cantador de tota la vida, es pagès, que esser-ho, ha esta me= nys preat en els segles per molts de senyors i mossons; pero esser pa gès és i ha estat sempre ésser de la raça forta que cantá en Costa i= Llobera, es ésser de la raça que ha cridat moltes de voltes contre les injustícies, sempre preocupant-se més de les injustícies patides pels altres que del seu propi bon viure; ha viscut sempre el pagés conform= mat amb lo poc, que generalment tenia, pero guanyat honradament. Ha - trobat la felicitat en els esplais casolans i camnerols que gaudia - entregant-se a ells amb cós i ànima. Ha estat el pagés, un poc com el card que ha poblat tots els camps mallorquijs, callat més espriu que el maretgen; pero que ademés d'espines, floreix i les seves flors se= ques i tot son estimades: el vostre cardassar fins i tot va servir - per bolcar amorosament a la vostre Mare de Deu Trobada. Tal volta aixó siga mal d'entendre per la societat consumista d'avui, que viu sem= pre amb presses per arribar no sabent ben bé on.

L'amo Antoni Fai, pagés i molt bon cantador de tota la vida, que heu deixat prou alt el nom de Sant Llorenç per tota l'illa, l'Ajunta= ment i poble vos rendeix aquest senzill homenatge, complint aquell - proverbí bíblic, que canta la felicitat dels pobles que honren sos - fills predars i el gran merit está, en haver estimat aquesta qualitat en vos l'amo Antoni. A n'aquest homenatge tots els aquí presents de - diferents viles i brusquers de les nostres coses, nos hi ajuntam i jo com a brusquer i nat a nel mateix poble que vos, vos deixaré aquesta= patena com a recor, i l'Ajuntament una palangana de plata perque guar deu dins ella tota la devoció i carinyo que abui vos hem volgut ex= pressar.

L'amo Antoni, encare que avui un poc fotudot, demanam tots a la= Mare de Deu Trobada que vos conservi molts d'anys i vos fassi durar - bó i sí més qu'un manec de cuera.

BALLS POPULARS : ALGUNES DIFERÈNCIES PER ANTONI GALMES

El ball és el compendi de totes les arts i com a art, la més vella. El moviment rítmic del cos crea una representació, per medi del ball, d'un món imaginat, abans que l'home tallàs la pedra i abans d'utilitzar la paraula per traduir a l'exterior els seus pensaments.

En el ball es dona una lliure expressió de les emocions, oblidant-se en aquell moment, de les rígides normes de conductes pre-establertes: el cos del ballador o balladora se sent conquistat pels sentiments de l'ànima, d'una mena de felicitat tal, semblant, que la matèria, ballant, quasi desapareix. Es l'art de donar forma exterior a percepcions del nostre món intern, arribant en l'éxtasi a oblidar-se del propi jó.

En temps primitius el ball s'emprava per a tot: en les festes de naixements, noces, morts, sembrs, collites, caçades, guerres, per curar malalties, per estimular la procreació, etc....etc... No és d'extranyar doncs, que els nostres avantpassats les emprassen també en moltes d'ocasions pareescudes; però arribant a la nostra cultura, com a part de l'ambient fet pels homes, es converteix el ball en espectacle, perdent entre els caràcters propis i rituals, quasi tota l'espiritualitat que tenia, deixant-lo, la majoria de les vegades, quasi bé en uns bells enllaços de moviments armònics, subjectes a uns ritmes determinats, que tot això, ben executat, es molt hermós, però sol quedar un poc fred. Quan un poble té ja una cultura més o manco refinada, com la d'avui, els caràcters del balls populars es debiliten, i per això, cal estimular l'amor als balls que foren del seupoble, per se més facilitat de trobar el seu dinamisme natural i el seu esperit vertader, i ballant, balladors i balladores per el sol plaer íntim de ballar produiran als que sel miren un sentiment d'admiració, que esclatarà per tots els costats.

Sempre als nostres balls populars, la dona ha duit l'iniciativa en tots el moviments, deixant a l'habilitat del ballador el seguir-la punt per punt. Sentia una íntima satisfacció, si el podia enganar i ell al es-ser enganat, sentia un poc de vergonya.

Els balls populars d'ara per molt que facem, només seran pareescuts, més o manco, als dels nostres avis o besavis, com aquells eren solament, pareescuts als dels seus avantpassats; conserven sí, els seus elements principals, però com a part íntegra de sa cultura, que no és estàtica, sino dinàmica, ells també forçadament són canviant en lo accidental, fidel reflexe dels balladors en els moments i èpoques en que els ballen.

Deim balls i no danses, mots que pareixen de significat talment sinònim, però la dansa, es sol aplicar al baller de més artifici, més complicat en certa manera, la dansa ha d'esser assajada i apresada; en canvi el ball és més lliure de moviments intruïtius, alegres i rítmics, en els que l'art previament calculat no existeix, l'art es crea en el moment d'executar el ball. Aquest criteri es compartit per n'Aurèlia Capmany.

De l'existència de balls populars poc temps després de la conquesta d'en Jaume I, es té certesa històrica per notícies escrites, a partir del segle XIV, en el que ja es parla de balls de pagesos i artesans, o sigui de balls del poble de la part baixa.

Segueixen notícies, també escrites, en els segles següents, de balls entre homes i dones i de parella; però no trobam cap mena d'anotació musical, ni de les formes d'interpretació dels balls de bot o pagesos, sí bé, de la seva freqüència en festes i cases particulars. Ens ho demostra la prohibició que, en el segle XVI, es va decretar pel Virrey Rocafull, de la celebració de balls, per quan i per motiu de ballar es provoquen molts d'escàndols i bregues, baix la pena d'haver de pagar 200 lliures; nanant que se fessin pregons per totes les viles.

.../...

Quaranta-set anys després, ja es donava permís per fer balls a les viles els dies de la festa dels patrons i a qualcuna d'altra principal; però no faltaren infraccions per causa dels balls familiars, ni faltaren bregues a causa dels mateixos.

De totes aquestes observacions que em apuntat i no ressenyades per lo llarg i enutjós que resulta (si a qualcú l'interessen les poden trobar a diferents publicacions) es pot deduir una possibilitat històrica de que els balls de bot de parella, eren un poc atrevits (ens ho diu la vella cançó de copeo:

Copeo, copeo
copeo atrevit,
encalga ses dones
per davall es llit.)

atreuiment que donava lloc a certes llicències, tals com, els homes amb la punta del peu, alçar un poc les faldetes a les seves balladores, desta pant-li quatre dits de cama o fent, aturant-se davant ella certs moviments de cul, que es traduïen en immorals, i tot això que avui fa rialles, sola ment el dir-ho, en aquell temps era provocador i cap i causa de sermons que feien tremolar les troncs, a forç d'anatemes en contra dels balls i dels balladors i en especial de les balladores.

I no en parlem si al transcurs del ball, qualche ballador arribàs a donar una furtiva besada a la seva parella i el veïn, o la dona fos un poc esquitarella, llavors ja no faltava rënou, judici i forta multa.

Aquesta pràctica de robar qualche besada devia es devenir també sovint a la Provença, nostra antiga terra germana, ja que el provençal Arena, diu que lo millor que té el ballar és la besada.

Arribam a l'any 1.706 i ja trobam una cançó que diu:
Ham ballada una mateixa,
molts de botiflers est any,
y perque no'ls fassan dany,
han donada molta t'exa.

Aquesta, al menys jo, és la primera notícia que he trobada d'un nom definit a un ball popular mallorquí, una mateixa.

En el segle següent ja hi trobam també, més proves dels noms dels nos tres balls de bot, en Gabriel Maura ens diu, en "L'Espigolera":

Que passes a damunt l'era
amb tes amiges folgant,
semblen que quant elles ballen
amb sos missatges cansats,
quan mateixes i copeos
sones ferint amb dos macs...

i trobam nominacions de fandangos per la part de Capdepera, que n'ern mateixes, i de boleros i jotes per altres bandes a ponet i més endavant, Lucrècies, Sebastianes i altres pareescudes nominacions de seguidilles-boleros, en especial per Esporles, Banyalbufar, i altres pobles de ponent, provinens d'impotacions figuratives i metòdiques de mestres de ball de Ciutat i aquells entorns.

Però en tot l'esdevenir dels balls de la pagesia de Mallorca, es dona el cas que s'entrebaulament a b els balls populars provinents de Catalunya, no es veu per cap part; i cal aturar-mos, encara que siga poc i de passada, en l'anàlisi de qualcuna de les possibles causes d'aquest fet, ja que el fet existeix:

- 1.-Quan la conquesta foren molts pocs el catalans que s'establiren com camperols.
- 2.-Els que quedaren a Mallorca foren com a senyors i propietaris de les terres, que abans foren dels sarraïns.
- 3.-La simpatia o antipatia dels senyors, fa que els seus, diguem-los, dominats, fossen serves, llogaters, jornaleros o esclaus, intentin assimilar o no els seus costums, en especial els divertiments.

.../...

.../...

4.-El no haver quedat residus dels balls sarraïns i catalans, ens dóna com a dominador comú, per les causes que siguin, la antipatia dels terrassans envers dels senyors, antipatia quasi sempre dissimulada per por. Trobem una cançó vella que diu: No m'alabeu els senyors, // que jo no els alabaria, // perquè el gust meu seria, // de cada un fer-ne dos.

5.-La manca de contactes que durant el segle XV i següents tinguérem amb Catalunya, per les causes que fossen, i l'abundor amb València, Alacant i Migjorn, pot ajudar a la influència dels balls catalans en aquell temps. En canvi tenen una forta incidència en els balls pagesos mallorquins, les jotes aragoneses, les valencianes, els boleros de la part de llevant, centre i un poc de migjorn de la península, així com es troba escrit als quaderns publicats per la Diputació Valenciana un copeo, recollit en la part de la muntanya d'aquella regió.

No tenim més remei que recordar, tornant a la poca simpatia que els portadors sentien pels senyors descendents de catalans, les revoltes dels pagesos dels segles XV i XVI.

Un poble per acceptar les normes o pautes d'una nova cultura o part d'ella, com són els balls, s'han de produir essencialment dos fets:

a) Que les normes o pautes de la nova cultura els arribin, i b) que els portadors d'aquelles normes o pautes, es guanyin l'apreci i el respecte del poble conquistat. Dos fets que referent al poble terrassà mallorquí, no estan demostrats del conqueridor catalans.

Molts d'esclaus grecs, orientals, moros i egipcis, treballaren els nostres conreus, agermanats a vegades amb conradors mallorquins, d'aquells, els mallorquins que també sofrien, podien haver assimilat qualche norma de cultura popular, possible de qualche forma de ball.

Are bé, si poc temps després de la conquesta ja trobam constància de balls pagesos, que no sabem com eren i que no eren catalans importats, però que d'això no en trobam rastre; no es pot admetre que s'haguessin inventats aquells balls dintre unes desenes d'anys; però podem pensar, sens por d'equivocar-nos massa, que en el temps de la conquesta el nostre camperol més o manco ballaven i que aquells balls no eren sarraïns, perquè cap caràcter de tals balls sarraïns s'ha conservat, per probablement les poques simpaties religioses dels musulmans i el ésser els senyors dominants havien servit de bardissa per no passar d'uns als altres aquells divertiments. Idè, aquells balls probablement conservats pels camperols mallorquins, d'on procedien? No ho sabem. No més ho podem sospitar, amb totes les reserves d'una sospita.

De l'importància que Roma donà a la conquesta de les nostres illes, basta considerar que a Quinto Cecilio Metelo, conquistador, li donaren el nom de "El Balearic", com als grans conqueridors romans els donaven el de les regions conquistades "Germanic" "Britanic", etc. El gran número de colonitzadors que vengueren desde Roma, la fundació de ciutats i viles, asseguraren l'organització d'una vida al seu estil, és a dir, la duita a la nostra illa de la seva cultura.

Sabem per n'Horaci que els balls dels camperols romans eren el treballar la terra tres vegades amb els peus i aquella manera de ballar era pròpia de qualche ordre sacerdotal i del vulgo camperol els dies de festa. Tenim una llunyana possibilitat històrica de que els balls camperols mallorquins estassin, en aquell temps de que parlem, entrabaulats en qualche manera amb els romans i els grecs, dels que els romans procedien. Aquesta llunyana possibilitat, ja que hem heretat tantes coses dels romans, Però que no l'hem de tenir tan sols un poc en compte?.

Deixem tota aquesta vellura en la que ens em engrascat i tornant al principi del nostre segle, vegem com En Curt-Sachs, en la seva gran HISTORIA UNIVERSAL DE LA DANZA, ens descriu el fandango espanyol peninsular: "Bailan siempre el fandango dos personas solamente, que no se tocan jamás ni siquiera con la mano. Pero cuando se observan los desafíos que una y otra se hacen, ya retirándose ya acercándose de nuevo; cuando se advierte como la mujer justamente en el instante en que pareciera que va a ser ven-

.../...

.../...

cida, se escurre pronto del hombre victorioso, con renovada vivacidad; como la persigue aquel y como la persigue ella luego; cuando se comprende que en todas sus miradas y las posiciones que adoptan, expresan las variadísimas emociones, que los inflaman por igual...".

I dels balls populars hongaresos: "Paoso, giros, movimientos y actitudes son absolutamente arbitrarias y se dejan al arbitrio de los bailadores: no tienen nunca la cara de bobos de los bailadores de un minué o de un vals de salón, que tan sólo són pasatiempos y los otros (de que hemos hablado), son poesía."

Aquestes dues descripcions, per no cercar-ne d'altres, les podrien aplicar, sense cap mirament, a la majoria dels balls populars mallorquins, i vist això, seria un desbarat no dir que tenen els balls pagesos mallorquins, una certa unitat; però, si bé es mira, també tenen certes notades diferències en regions determinades i fins i tot en pobles veïnats.

Amb aquest concepte coincideixo plenament amb Mª Aurèlia Capmany, quan diu, en la seva obra "La Dansa a Catalunya": "Cada comarca té el seu ball amb la música característica permanent; així manifesta la seva personalitat, de manera que quan el llenguatge i el vestit callen el nom de la regió a que pertanyen els balladors hom pot endevinar-lo pels mociments de peus mans, posicions i figures."

DIFERENCIES, sempre referint-nos a principi de segle.

Els boleros, que ja vengueren els vells a principi del segle XIX o tal volta una mica abans, s'expandiren per tot el ponent, centre i nord de l'illa. Jo els he trobats fins a Llubí i Sineu, no més cap a llevant imitjorn, en les moltes "xides" que desde l'any 1940 vaig fer per quasi tots els pobles de Mallorca, parlant amb les persones velles, que m'aconsellaren, com a més entesos en coses de balls.

Per assegurar més aquesta afirmació contaré, com a record personal, que devers l'any 1924, en el ball de bot que es celebrà, com sempre, a la P. del Palau de Manacor, per la festa del patró Sant Jaume, de matxixes, copeos i jotes, acompanyades de guiteres, guitarró i violí, en un moment donat, s'aturà el ball i sortí enmig d'el rotlle, en Pepito, el llauner de Carrer de Ciutat i mal acompanyat del violí ballà amb una parente seva uns boleros nous mallorquins, amb castanyetes, acabant-los ajonollat davant la seva parella. Tots els presents feren moltes bamballetes per premiar aquell ball per ells exòtic. No se'n ballà d'altre en tota la vetlada.

Aquells balls en les regions esmentades del plà, no trobaren el goret propi perquè hi creixessin, en canvi en els pobles del centre, ponent i nord els varen admetre i conservar com a cosa pròpia.

La refuada, de moment, del poble a certs balls estranys, es troba en moltes ocasions; per exemple: una mena de fandango, molt paregut a l'actual d'Almeria, el trobarem fa més de quaranta anys a Ca's Concos i a Sineu, però una sola família de cada un d'aquells pobles el ballava. Lo bó és que els agradava molt veure'l ballar i alabaven els seus balladors però la gent no l'aprenqué mai.

ACOMPANYAMENT DELS BALLS. En la muntanya i pobles dels seus entorns les xeremies eren gairebé els únics instruments per acompanyar les ballades, bé fossin en plèges, figuerals i cases particulars i també en el temps que ens referim les xarangues, bandes o part de les músiques dels pobles, tocaven boleros, boleres, cotes i copeos. A les mateixes a molta d'aquells pobles les deien "ser cotes". No dir això que les guiteres per allà no sonessen; però al plà, diguent-ho així per entendre-mos, s'acompanyament del ball era normalment: guitarra i guitarró i violí, si en tenien. Una altra diferència.

No volem dir amb això que els instruments, fossin els que fossin, foren del tot necessaris per armar un ball: servien unes castanyetes, una fg

.../...

.../...
 rros, uns ossos, dos macs, cops damunt una taula o senzillament mambelle -
 tes, qualsevol cosa d'aquestes per marcar el ritme i la melodia es feia can-
 tant.

La marcada diferència pels acompanyaments del balls, ens la demostra, el fet de que una madona de possessió de vora Sant Bernat de Ciutat, que n'era de la part del plà i molt bona balladora. A la revetlla d'aquell any, que amb les de Sant Mergal i de Lluc eren les més vitenques de Mallorca, aquella madona s'havia compromès amb els Obrers de ballar en la revetlla de Sant Bernat, però al saber que solament les xeremies acompanyaven els ball les digué: els balls que jo ball son del plà i allà ballam amb guiterrres, guitarrò violí i un bon cantador i per fer-la ballar hagueren d'anar a cercar els sonadors del seu poble. Cosa parecuda em passà a mí, devers l'any 1929, a un ball de pagès organitzat a La Cabaneta, per fer ballar un parell de Carrioners i sineueres, varem haver de dur un tocador de guitarra i cantador.

Al plà, la dona no bota mai, encara que l'home en qualque copeo, pegui algun botot; en canvi en la muntanya i ponent en certs boleros boten tots dos a la una.

Les balladores del plà, abans de començar qualsevo dels balls, després, a vegades, d'agafar un poc de pols d'enterra per fer millor els esclafits, amb els braços mig baixos es balenseja un poc; a la muntanya i ponent, està ben aturada amb un braç alt i l'altre a la cintura o tots dos a la cintura duent al ballar castanyetes, cosa que no duien les des plà (A la muntanya es ballen espeses, sense ballar cap mateixa abans; en el plà, no).

Amb tot això hi trobam qualque excepció, ens referim sempre a principi del segle, però en tot cas, no farien més que confirmar la regla.

Permeteu-me que us contí un fet que em passà devers l'any 1945 a 1950, em pareix, però aquesta data seria bona de trobar i no fa massa al cas. La Falange Femenina cada any organitzava un concurs provincial, entre els seus grups, per triar el grup que havia de representar la provincia al concurs nacional de Madrid. Un d'aquells anys ens topàrem a l'entrada del Teatre Principal, lloc d'aquells concursos, amb Na Mergalida Alcover de Manacor i em demanà se em voldria fitxar en el seu grup de Manacor i donar-li el meu parer. A la sortida ens tornarem a trobar i li vaig dir que el grup de Manacor no m'havia agradat gens, ni mica: Havien ballat uns boleros i el parado de Valldé mossà; no mal ballats del tot, però les faltava l'esperit i l'ànima que han de tenir els balls populars. Em vaig atrevir a aconsellar-li a Na Mergalida, no a la jefa de Falange, que tenien a Manacor i els seus voltants les seues mateixes, copeos i jotes, que eren aquets balls que havia de ballar el seu grup per presentar-se a un concurs, ben ballats i amb el saborino que en els balls de bot les solen donar. L'any que va venir presentà el grup amb aquells balls manacorins, guanyà el primer premi provincial, crec que el nacional. Cada regió balla millor lo de casa seva, per aquelles diferències, si voleu petites, però que en traduir-se en les expressions externes dels sentiments anímics es noten. L'Archiduc ja va fer notar es caràcter particular que tenia el copeo ballat a Manacor.

MATEIXES. Son de compàs tornari, com les jotes, però no es solen ballar tan aviat i durant la cobla a la cançó, la dona comença a voler enganyar a l'home i embullar-lo amb les traves, no ballant davant per davant quasi mai, s'inicien encalçades i fuites.

A les mateixes, a moltes de bandes les deien "ses cotes", però no vol dir que fossen realment jotes, ja que aquestes tenen, en especial les cantades, una altra forma de ballar-se i llavors, moltes de les que les deien "cotes" a la part de la muntanya no tenien "estribillo", i les jotes sí, tant si eren cantades, com tocades amb xarangues o xeremies.

Per ballar les jotes la parella es posava, un davant de l'altre i mentre durava la cançó feien els mateixos punts frontals, encara que fos punt o dos o tres punts i volta, mentre que durant l'estribillo s'iniciava una mena de persecució.

Els entremetjors de les mateixes un camina fent un pas en contra de l'altra,

.../...

rossegant el peu o qualque altre punt o trava perescut.

El poble diferencia en la forma de ballar les mateixes o "cotes" amb les jotes, es pot confondre el nom, però no el ball.

Els balls mallorquins lo primer que heurien de fer és fer-mos participants a nosaltres mateixos de la seva alegria i de tots les demes qualitats que tenen, donar a conèixer aquest caire mallorquí compendi de moltes virtuts de la nostra terra, a tots els que a Mallorca vulguin conèixer, que jo n'estic ben segur que el balls mallorquins, els que conservin la major quantitat de pureça de les seves regions, als que les contemplin, les captiven i això d'aquets balls és cosa ben nostra i a més de nostra, hermosa.

DIALEGS AMB LA NATURA

a. Servera

Em dirfeu vós, oh Mare Naturalesa:

Perquè participau impassible davant els sofriments de l'home?.

Es, per ventura, perquè estau retgirada davant la sang que corr per sobre vós?.

Ara bé, de tots els seus capritxos vós sou la víctima més afectada.

Oh, Mare Natura! Vos estan trossetjant, per tirar els vostres trossos, dins el femer de l'Espai.

Amb el vostre company l'Espai teixireu mil somnis plens d'esperances, que els vostre fills, els homes, vos estan trepitjant i tiren les restes dins el vent, perquè les porti lluny de vós.

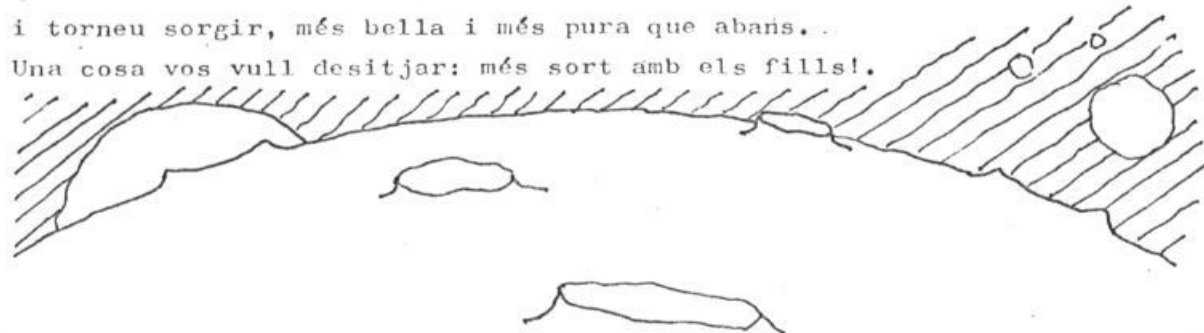
Jo vos deman: Perquè no alçau mai la veu davant els crims que vos estan fent?.

Es que esperau que reflexionin i vegin per ells mateixos que no van pel camí de flors que vós, en la vostra saviesa, havíeu preparat per ells?.

Oh! No esperau això, perquè si alguna vegada havia estat competència dels homes el reflexionar, fa temps ja que aquesta facultat ha deixat d'existir. Es va fer un consell i a força de crits, es va decidir que se llevàs de tots els diccionaris perquè era un mot que ja no s'emprava. Mare Natura, si algun dia sentiu que el vostre cor se va fent petits trossets; com si els vostres ossos se van capolant; com si del vostre cap en fessin una pilota... intentau posar la ment en blanc i sorgirà la resposta de tot el que està passant: serà que l'home ha decidit jugar la seva darrera carta, amb l'explosió atòmica.

Sí, Mare, però no vos amargueu, si bé estareu en petites molècules que sols se podran veure en un microscopi expert, al manco estareu lliure del vostre fill maligne, i no vos poseu trista per això. L'home ha jugat la seva darrera carta, la carta de la seva autodestrucció. Però vós quedau lliurement sostinguda per la voluntat del temps, que un dia, tal vegada passats milions de milions d'anys (quina importància pot tenir aquesta xifra dins el temps de l'espai?) decideuqui juntar les molècules i torneu sorgir, més bella i més pura que abans.

Una cosa vos vull desitjar: més sort amb els fills!.

FESTES PATRONALS DE
SANT LLORENC
DES CARDASSAR
DIES 8, 9, 10 i
11 D'AGOST DE 1980

Era el dijous dematí quan vaig veure el primer programa de mà. La primera impressió fou ben agradable, un ròtel de lletres verdes EN MALLORQUI sobre el fons d'un dibuix d'en Joan Riera, dibuixant LLORENCÍ. Pareix ésser que a la fi hem sortit de l'encallada de les arxi-cogudes i repetides fotografies aèries o de l'ajuntament (record ara, unes fotografies d'un programa de fa uns anys realment iròniques, segurament posades en tò triomfalista mostraven el Cala Millo, d'ahir i d'avui, quan en realitat el que feien era mostrar el grau de degradació d'una de les platges amb possibilitats d'ésser realment un racó bell; i també la quantitat de duros que el poble tocava tenir i no tenia).

El contingut del programa tot era en mallorquí, bé, això de mallorquí és solament una aproximació car era plè de faltes d'ortografia; faltes realment importants car el "programa" és cosa que en

tra en cadascuna de les cases llorencines i normalment es sol llegir d'on es dedueix sa importància, tant a l'hora de formar com de deformar. Es una llàstima que no es donàs a corregir, i no faig referència a l'Escola de Mallorquí del Card car tots sabem que, sigui la cosa que sigui, si fa olor de Card no és gaire ben rebuda a l'Ajuntament, si no a tot un grupat de gent no relacionada amb l'Escola que també en sap (com són ara estudiants de magisteri, es Rector, en Ramón, en Miquel Capirró...).

Això de banda, el programa, em va pareixer ben encertat dins els límits imposats per la crisi econòmica imposada des de dalt i esmentada en la "Salutació"; crisi, d'altra banda no gaire important per tots aquells que compartim aquella mena de definició de festa de la mateixa "Salutació"

"La festa, moment suprem de la cultura popular, no pot néixer si ningú no gosa riure, ni jugar, ni mirar a l'altre, ni acostar-se a ell; la festa és un estat d'ànim, una acumulació d'alegries d'ahir i d'avui, teves i meves..." perquè festa és en definitiva això, participar, riure, jugar acostar-se, i per fer aquestes coses no es necessiten gaire duros si no ganes. il.lusió.

Personalment crec que quasi tots els actes programats han estat "a l'altura que tots voliem" o millor "a l'extensió" que tots volien, així: els caçadors tingueren el seu tir al colom; els esportistes de competició campionats de bàsquet i futbol; els músics, de banda la substanciosa subvenció, tingueren varies oportunitats per mostrar el que havien après; els balladors, la seva impressionant trobada; els culturals una exposició de fotografia; la joveca botadora una verbena; els aficionats al teatre una obra amb actors locals; els autonomistes (no fa molt ho érem tots) el recital d'en Guillem d'Efak; i els nins, corregudes, olles i Cucorba.

Crec que, malgrat la forta oposició de xerrameca (que per variar enguany no nasqué del Club (?) si no en el mateix Ajuntament -Ha-le-op!--) qui més qui manco es "podia" sentir identificat o convidat a la participació d'algun o varis actes; però...

Com es diu a la salutació la festa és un estat d'ànim, no són actes i d'això se'n va veure ben poquet, potser s'ha perdut certa capacitat individual i grupal de fer festa perquè, ¿quin estat d'ànim es reflecteix quan hom se n'adona de l'aparent soletat de n'Eduard (aparent o real?, voluntària o forçada)? ¿i de les dues-centes vuitanta mil pessetes més factures a la música? ¿i del divorci entre programa i realitat (ho dic

per xeremies, exposició, olles)? ; i de les cinquanta pessetes de la comèdia? (que d'altra banda tots pagàrem de molt bon gust i ningú no les plany gens ni mica als comedians) ; i de l'aparent improvissació dels actes infantils? (entre altres coses a les dotze del migdia és difícil concentrar l'atenció dels infants maldament el Cucorba sigui un grup extraordinari). Per mi hi va haver poc "estat d'ànim". Deixant de banda la dedicació dels grups més o manco estables (Banda de Música, Card en Festa, futbol, bàsquet...) sempre admirable, aparentment (estic parlant SEMPRE d'apariències) solament dos grups mostraren esperit de festa,

d'una banda, aquesta colla de joves que representà "El metge Guinyot" car, sense entrar en detalls sobre l'encert en la representació, sobre certes semblances amb els serverins, sobre el darrer afany del negociet... la representació deixà entreveure una feina feta a gust, una feina llarga, d'assaigs, de nirvis, de maldecaps tècnics de... per a ells i per als ALTRES (fer per fer, fer per ganes, fer amb il.lusió, fer per FER FESTA).

i d'altra banda la TROBADA, aquesta feina amuntagada a força d'anys i d'un esprint de dies. Per mi, el Card en Festa i més concretament "Sa Quadrilla" són els únics que han demostrat CAPACITAT per fer festa, i no ho han demostrat amb la Trobada (que representa una mena de cim) si no que ho han anat demostrant festa a festa des de la seva existència; i potser precisament per això, perquè han demostrat tenir cosa que altres no tenien s'han anat "guanyant" a poc a poc comentaris enemics i gelosies i enveges, sobre tot d'aquells que ja han donada per perduda sa capacitat de festa.

De la trobada se'n podria parlar llargament, però ben mirat no hi ha perquè perdre-hi paper, és una cosa que s'ha de viure, s'ha d'haver tingut "pell de gallina" als braços a l'hora de veure passar els balladors per entendre sa magnificència.

Potser el comentari més encertat és aquell que, a la pregunta ¿què diu la gent? em va respondre: "i saps que queden de poques coses per dir, d'una cosa que surt tan bé fa mal dir res"

Pentura altres aspectes també destacables, o millor "recordables", són,

l'abandó de la tímida iniciació de planificació democràtica que es va fer l'any passat; no es va cridar als grups -al manco a tots els grups- perquè hi diguessin la seva si no que, com antany, la "comissió" ha fet -més bé o més malament el que millor li ha semblat (m'han agradat les festes, però no la manera de fer-les).

com sempre -enguany no ha estat horrorosa excepció- els nins han estat el darrer mot del credo; els actes infantils solament han pogut aspirar a ocupar el temps que ningú més no va voler (??) i a més van ésser repetitius i poc imaginatius.

pareix ésser que certs conceptes comencen a tenir-se clars com demostra l'abundositat de senyeres; el Card en Festa amb això donà una altra mena de lliçó al posar per tot arreu les quatre barres. L'Ajuntament va treure el castellet (per què no en té d'altra?, per convicció?, per contentar als autonomistes de sempre?...) Ah!, de les de l'església fa mal parlar-ne car fa anys que són incolores.

les festes han fet cert olor a cosa nostra -descomptant algún detall- és un aspecte difícil que crec que s'ha aconseguit. Molts d'anys!

guillem pont

FESTES DE LA MARE DE DÉU TROBADA

La Mare de Déu de setembre -es digui trobada o dels missatges- és, llevat les oficials i Sant Antoni, la festa més es tesa de l'Illa; algú l'ha relacionada amb les festes pre-cristianes del blat, éssent aquesta la festa del principi i fi de cicle anyal.

Avui, per mi, la Mare de Déu Trobada és festa amb significat ben peculiar: és una demostració palpable de que a Sant Llorenç hi ha gent amb capacitat de fer festa, de que hi ha gent que "vol fer les seves festes"; una mena de reacció popular enfront d'unes festes patronals que no acaben de reeixir -potser pel seu to oficialesc i decadent-; una mena de caparruda demostració palpable de que la gent "no representativa" (??) també "vol fer la seva festa".

Potser caldria matisar aquestes afirmacions, però és evident que les festes de la Mare de Déu són més populars i creatives que no les patronals.

Populars en el doble sentit, econòmic i de participació, hi ha més "estat d'ànim" diria jo. Lògicament, al haver-hi més participació i més ganes també són més creatives.

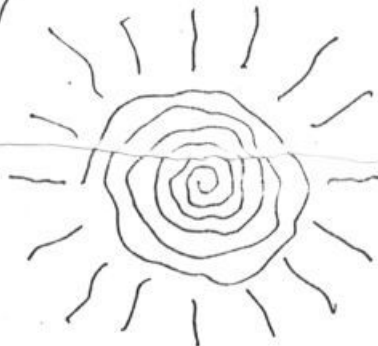
L'aspecte creatiu s'ha anat demostrant any rera any; i no parl d'enguany ni de l'any passat; recors ara festes velles, aquelles estrelles ornamentals que cobriren uns anys el carrer major, o l'intent de fer córrer un coet des de la Sala Rigal fins a la Placa Nova per un fil-ferro, o aquella vistosa cascada de focs artificials blancs que caiguè per tota la façana de l'església... fins arribar a la colocada de paperins d'enguany o a la treta tan generalitzada de cossiols i bàdres d'enguany o la visitada exposició... i sempre sense el recolzament generós de La Sala.

Potser no resultaria malament un empelt, una combinació de les dues festes llorencines, la patronalitat de Sant Llorenç (arribada dels llorencins que viuen fora, duros...) i la participació i esperit de la Mare de Déu.

Concretament les d'enguany es poden considerar una prova ben palpable de popularitat des d'una doble perspectiva:

- per la gratuïtat total tant dels espectadors al no haver-hi hagut cap acte de "pago", com dels realitzadors al no haver "cobrat" per sa feina i festa (excepció feta d'unes misèries als del recital, de la tirada de coloms i de la Banda de Música, únics que en certa manera han cobrat -calen matisacions-).
- pel nombre de gent implicada directament en la realització de les festes, gent inclosa dins un aparent i ampla ventall d'ideologies i que per unes setmanes convertiren Sa Rectoria en un centre de treball il.lusionat, en una vertadera i real "casa de la vila".

Tant aquestes festes com les de Sant Llorenç han tinguts els seus detractors -d'un o altre color- gent que per un motiu o altre ho ha pogut assolir -ara o llavors- l'esperit de festa mínim i necessari per festejar però, és igual; no cal ésser pastor per saber que a una guarda d'ovelles n'hi ha de tota casta.

EpiPeLiAper. per J. Cortès

Per celebrar que enguany ja no és s'Any Internacio-
nal d'es Nin, a ses festes de Sant Llorenç, ets ac-
tes infants s'anunciaren a les dotze i se feren
a la una des migdia, hora de dinar, an es bater
des sol.

M'han assegurat que, en acabar, ets al.lots tenien
més ganes de beure que de dinar.

Pareix esser que sa "Trobada de Balls Mallorquins"
va ser un èxit d'organització i d'assistència de
públic.

Això 'va tirar p'enterra ses il.lusions des que fe-
ren lo possible perquè anàs malament.

tor.
orca
lma

Podem estar agraïts an aquest "grup de lloren-
cins" que envia cartes an es "Diario de Mallor-
ca".

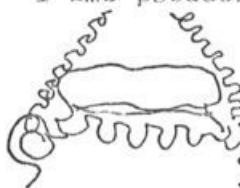
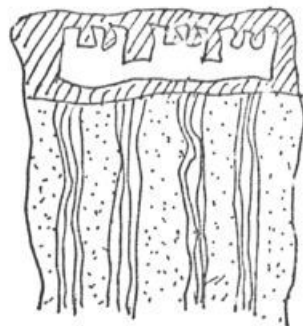
Sense sa seva utilfssima confidència no mos
hauriem temut que en Pep de Son Berga o l'amo
en Toni Fai, per posar un parell d'exemples,
són uns catalanistes rabiosos, i a més de molt
mal gust!.

Aquest paràgraf de sa carta el vull transcriure
íntegre:

"Ya nos sentimos mayorcitos para resolver nues-
tros propios problemas sin ayuda de nuestros a-
migos los catalanes y también les diremos que
nuestra Autonomia no pasa por Cataluña, sino que
la queremos directamente desde Madrid".

Si ja sou mayorcitos -i vaja si ho sou; n'hi ha
qualcún que ja tomba!- és ben hora que vos te-
meu que no és de Madrid que vos han de donar
s'Autonomia, sou voltros es que la vos heu de
guanyar, si és que la voleu, clar!.

Aquests "autonomistes" que escriuen en foraster
i amb pseudònim són lo que no hi ha. I faig curt!.

A quant vos pareix que se cotitzaran es trencadors d'olles
l'any qui ve a ses festes de Sant Llorenç?.

Crec que si no pugen un parell d'enters no hi haurà cap
al.lot que se vulgui arriscar a invertir-hi un poc de
temps.

Nos han capitalitzat fins i tot es jocs!

Posats en contacte amb so regidor de cultura mos ha
manifestat que, malgrat es rumors que corren darre-
rament p'es poble, de moment no fa comptes passar-se
sa seva comissió informativa pes collons.
Com podeu suposar, hem respirat aliviats.

AQUÍ HI DIBUIXAU
ES QUE VOLGUEU
MANCO EN MATEU
DE SON CARRIO'

L'amo en Rafel Mitjanada me va dir que no havia vist fe-
ia estona unes festes tan animades, tan populars i tan
llorencines con ses de la Mare de Déu Trobada d'enguany.
Deu esser això lo que les fa tanta de ràbia?.

Aclucau ets ulls i imaginau...

- .un cel ple de colorins;
- .un ca espantat amagat davall un cotxe;
- .una roda que tira xispes multicolors;
- .un gran tro que deixa sa plaça plena d'un inexcru-
table i festós fum.

Vos ho heu imaginat?

Vet aquí, idò, el grallió castell de focs artificials
amb què Flor de Card vos ha volgut obsequiar, ja que a
ses festes de Sant Llorenç no n'hi va haver...

Que molts d'anys pogueu fer festa i fins a ses de la
Mare de Déu de l'any qui ve!.

l'expedició

ÀÀ ÀÀ ÀÀ ÀÀ ÀÀ

NO PUC PRECISAR SI EREN MOLTS O POC; PERÒ
ELS MEUS AMICS I JO TENGUÈREM MOLTA POR
QUAND LES VÈREM COMPAREIXER AL "FORT"
AQUELLA MATINADA D'AGOST.

FOU UN ENFRENTAMENT BREU. PRIMER ENS ENNEGÀREN
CAP AL "COLL" I LLAVORS RETROCEDIREN TOTDUNA QUE
VENGUÈREN ELS REFORÇOS DE MANACOR.
FERITS I QUALQUE MORT SI QUE EN TENGUÈREM; PERÒ
NO MASSA. MÉS TARD ENS ADONÀREM QUE HAVIA SIGUT
UNA MANIOBRA DE DISTRACCIÓ MENTRE EL GROS DE
LA TROPA ES DIRIGIA CAP A SON SERVERÀ.

ELS FETS DEL "DESEMBARCAMENT" DURAREN MENYS
D'UN MES. UN DIA DE SETEMBRE ENS COMUNICÀREN
QUE ELS "MILICIANES" HAVIEN REBUT ORDRE DE RETIRADA
DEL GOVERN CENTRAL. AQUESTA ACCIÓ, DIRIGIDA A
DISGUST PEL CAPITA "BAYÓ", ENS DONÀ UNA GRAN MORAL.

FOU LLAVORS QUAND COMENÇÀREM A CONFECCIONAR AQUELLES
TERRIBLES LLISTES DE SOSPITOSOS. ERA UN FET QUE ELS MILICIANES
HAVIEN REBUT INFORMACIÓ DE DINS LES ILLES I QUE EREN NOMBROSOS
ELS ACTIVISTES I SIMPATITZANTS. TENIEM ORDRES PRECISES
DE TALLAR EL MAL DE ARREU.

EREM JOVES I LA SANG ENS PULLIA DINS LES VENES.
COMENÇÀREM A PRENDRE MARITS A LES DONES, FILLS A LES MÀRES,
GERMANS A LES GERMANES, PARES ALS FILLS...
SABEM QUE FOU UN HORROR. PERÒ ENS AFERRÀVEM FORT A L'EXCUSA
DE LA GUERRA. I ENCARA ENS HI AFERRÀM QUAND LA VISIÓ DE LA SANG
NO ENS DEIXÀ DORMIR A LA NIT.

De la premsa

Veritablement hom no sap ben bé com ho hauria d'anomenar, irresponsabilitat?, incoherència?, desinterés?, descuit?, una falla que pot passar a qualsevol? (llavors hauriem d'analitzar el perquè de la falla o del descuit) o befa?. Hi ha la possibilitat de que qualcú pensi que, tractant de l'assumpte de la biblioteca, el Consistori -o al manco alguns membres- està a punt de fer befa del poble. I es que realmet és mal de comprendre que, uns regidors que abans de "sortir elegits" es comprometeren a fer tot el que estaria en les seves mans, i que d'una manera més o manco diplomàtica enviaren a porgar fum al patronat que s'havia format per a la creació d'una biblioteca pública (dos regidors eren membres del patronat) dient en un Plenari que l'Ajuntament en multaria dues, una a l'escola i l'altra a La Sala, abans de finir l'any 80, es mal de comprendre, deia, que gent que ha dit i fet això, deixi passar, com diu el diari (es de suposar que és ver, si no llavors aquest comentari no tindria cap sentit) la possibilitat de partir amb 1.500 llibres, obsequi del Consell.

Quasi quasi peguen ganades de demanar explicacions públiques cosa que pentura es podria fer si la democràcia local fos real en vers d'ésser formal.

DIARIO DE MALLORCA, 12 de setembre, 1980 (pàg. 14)

Poca disposición de los ayuntamientos para crear bibliotecas

Palma (Joana María Roque).— Unicamente tres ayuntamientos de Baleares —Maó, Esporles y Deià— han respondido a un cuestionario remitido por el Consell en el que se solicita información sobre la posibilidad de poner en funcionamiento una biblioteca entre el municipio y la sección de bibliotecas del CGI. De ellos, sólo uno, el de Esporles, ofrece un local.

La falta de respuesta del resto de los aproximadamente sesenta ayuntamientos

de las islas Baleares puede atribuirse a que la circular del CGI se envió hace algo más de un mes y en agosto las casas consistoriales registran menor actividad que la habitual. Con el déficit de centros de lecturas que se registra en las islas, resulta impensable que tan sólo el Ayuntamiento de Esporles esté dispuesto a colaborar con el CGI para remediarlo.

Como es sabido, para que se establezca la colaboración los ayuntamientos deben aportar un local adecuado,

mobiliario nuevo, un encargado y a la vez hacer constar en el presupuesto municipal anual una partida específica para la biblioteca. Por su parte, el CGI se compromete a facilitar un lote de 1.500 libros; la biblioteca es de nueva creación y una dotación anual en libros, a la vez que a asumir la dirección técnica y orientadora en lo referente entre otras cosas a criterios de catalogación, préstamos, fichas, etcétera y a facilitar el intercambio con otras bibliotecas depen-

dientes de la coordinadora.

Según un informe de la propia Conselleria de Cultura, en Mallorca únicamente existen bibliotecas municipales en Inca, Manacor y Palma; en Menorca hay en Ciutadella, Ferreries, Mercadal, Alaior, Es Castell y Sant Lluís. En Eivissa y Formentera no hay ninguna. La Coordinadora de bibliotecas nació con la finalidad doble de revitalizar las existentes y crear otras nuevas, pero la fórmula adoptada por el momento no parece haber tenido mucho éxito.

Diomeghe, 14.9.80, ja "preparada" la revista. Josep Moll a Diàrio de Mallorca, refuta part d'algunes coses

De la Premsa

★ La bandera mallorquina es la del castillo

"BALL DE BOT"

Benauradament la Plaça Major de Palma —sobretot des que la dictadura minvà i el carrer torna a ésser una mica més del poble— té tota la impronta d'una Plaça Major d'una Ciutat viva i pròpia, lluny de la realitat quotidiana de capital de província.

Ara, els artesans amb les seves cases plenes de paners, de siulets, de ceràmica, suara un trescaviles ecologista, llavors músics sards i corsos i evissencs, un altre dia Don Kaime —i Sierra Espagna— entre paperines i banderoles, un dia a l'any una diada nacionalista i un divendres cada quinze dies BALL DE BOT.

Pel que fa a l'organització del BALL DE BOT se tracta d'un intent, prou fructífer, de cooperació entre algunes de les més vitals entitats ciutadanes: la Coordinadora d'Associacions de Veïnats, que tant fa per retrobar l'autèntic esperit i la participació de la gent a les festes de les barrinades, l'Obra Cultural Balear, multifacètica i infatigable i l'Equip Ses Voltes, abans Sa Calatrava, i ara i abans animador de nits sense lluna, cercó de la ciutat, alternativa a l'atonia, burla del desencant, domus aurea, i anva caeli, stella matutina... Sa Caixa d'Estalvis i Munt de Pietat, sa d'en Tomeu, fa ballar es dinerets.

D'altra banda el BALL DE BOT ha col·laborat a omplir de llum, de renou, de gent, d'animació la nostra Plaça Major, ha contribuït a la segregació biliar de més d'un veïnat de l'esmentada plaça, ha creat un ambient agradable per el qui vol ballar o botar o simplement anar a menjar un tros de coca i a beure un cóctel especial a la taula que munten un grup de dones amb

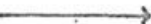
bon cap i amb mans destres.

I un descobriment per a molts: a Mallorca hi ha molta gent que fa música i molta gent, sobretot gent jove, que xala botant al ritme dels balls tradicionals mallorquins. Són molts ja els grups que han amenitzat les vetlades de BALL DE BOT i molts encara els que han de venir. Molts d'aquests grups, la major part, han nascut al voltant d'una agrupació de ball d'aquelles a l'estil dels AIRES DE MUNTANYA, de la ESCUELA DE MUSICA I DANZAS o de la SECCION FEMENINA; aquests grups amb el turisme i amb el reverdiment del mallorquinisme, sovint més provincial que nacional, han augmentat considerablement; la seva qualitat pot anar d'una dignitat —normalment amb regust d'ensaimada estantissa i amb la lluentor decadent de rebosillos de terlenka— fins al regionalisme agre i colonial de les monges que, aquí o allà, fan moneries amb les ninès. D'altras grups són supervivents d'una època en què el BALL DE BOT i la música que ells feien eren els protagonistes principals de les festes mallorquines sense competència de Televisió, de cinema, de ràdio, de discos ni discoteques ni quasi tan sols de verbenes: En Biel Caragol i el seu grup, el grup de madó Buades, l'amo en Toni Fai... L'aroma que desprenen és sense cap mena de casta de dubte inimitable; les vivències de quan tenien vint anys no són les nostres...

Més enllà però, de les valoracions que se puguin fer dels nombrosos grups assistents una cosa és certa: la varietat és gran i l'animació acceptable. Endavant!

Toni Artigues

"Mallorca Socialista", agost de 1980.

"Diario de Mallorca", 21 d'agost, 1980

Vet aquí dos articles ben interessants, un signat per Antoni Artigues, resalta el valor i puresa del ball de bot enfront dels altres balls més o manco postissos que cerquen l'espectacularitat més que no l'expressió.

L'altra, signat per "un grup de llorencins" potser no interessa ara pel seu contingut (aparentment molt "científic" però que deixa veure clares motivacions que no són precisament "nacionalisme mallorquí" o "mallorquinisme", si no tot el contrari) si no per la seva signatura. Són ja unes quantes les cartes aparegudes als diaris ciutadans (oh casualitat!, totes dins la mateixa línia de pensament) signades per pseudònims. Resulta evident que alguns llorencins s'estàn polititzant (ja era hora!) però encara pareix que les falta allò que es diu "honestitat" i/o "responsabilitat"; és bo de fer tirar la pedra i amagar la mà, és bo de fer intentar enganyar a la gent donant a entendre una cosa per l'altra; i és fàcil suposar el motiu del pseudònim, por?, no, no pot ésser por quan defensen el que la UCD i els partits de més a la dreta defensen. Possiblement el que passa és que si posassin noms i llinatges tot d'una mostrarien els peus i es veurien clarament les motivacions "personals interessades i concretes" que hi ha rera la carta.

Ja ho diu el refrany, "aquí on no n'hi ha que no n'hi cerquin", i manco si es tracta d'honestitat.

guillem pont

Sr. Director:

Eso es lo que preguntaban el pasado día 10 de agosto los que llegaban a la fiesta de "balls mallorquins". Se extrañaban de que en una fiesta mallorquina ondeara la bandera catalana y, además, presidiendo el acto, ya que la española y la mallorquina apenas se distinguían. Oímos como algunos hablaban de quemarla, como se ha hecho en otros lugares, y desde luego a muchos echando pestes y maldiciendo ese mal gusto de los organizadores de la fiesta. Porque, por si no lo saben esos catalanistas, les recordaremos que estamos en Mallorca y que nuestra bandera es la mallorquina: cuatro barras con franja morada y el castillo, a menos que ellos se sientan más capacitados que los componentes de la Comisión de Especialistas (Joan Marí, Juan Hernández, María Barceló y Gabriel Llompard) quienes entregaron al Sr. Albertí los resultados y conclusiones recogidos con todo el rigor científico, y que nos permiten saber que nuestra bandera. La de Baleares es la de cuatro barras con la franja morada y el castillo, y de la que ya tenemos noticia el 23 de Julio de 1269 por un privilegio del Conquistador, habiendo con posterioridad otros documentos que nos hablan sobre esta bandera: un documento del Rey Sancho fechado en Montpellier en 1312 y conservado en el Libro de las Reales Cédulas 1311 a 1316 folio 84" (D. de M. 4-5-80).

Ya nos sentimos mayorcitos para resolver nuestros propios problemas sin ayuda de nuestros amigos los catalanes y también les diremos que nuestra Autonomía no pasa por Cataluña, sino que la queremos directamente desde Madrid.

Un grup de Llorencins.

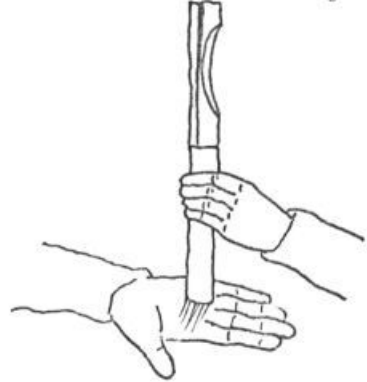
**Instrument
tradicional
de mallorca**

m. galmés i j. cortès

percussió

Agafau un bocí de canya de dos pams i del gruix d'una canya corrent o fins i tot de dos o tres centímetres de diàmetre. Si no sabeu on trobar canyes acudiu a un canyer (n'hi ha un a San Joan; a Palmà en trobareu un a sa plaça de sa Quartera...). Per fer qualsevol instrument de canya aquestes han d'esser ben seques i se solen tallar amb la lluna vella de gener. Un xorrac va bé per tallar la canya.

La canya tendrà un nuu enmig i quedarà un pam a cada banda. Un dels dos caps el deixareu talment, només llimareu bé la part de baix, a fi de poder-hi passar la mà sense que faci mal. A l'altre cap hi fareu una obertura d'un forc de llargària i d'un dit de fondària, després el xapareu de dalt a baix de tal manera que l'obertura quedi a una banda del xap; observeu bé el dibuix.

En tocar, aquesta obertura quedarà a la banda de fora. Els dibuixos mostren distintes maneres de tocar: cops secs amb la mà dreta o bé passar els nusos de la mà dreta per davall de la canya a fi que faci més vibració.

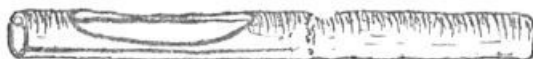
Per la zona de Sineu d'aquest instrument en diuen xorrac. Veiem com sa fa: Agafau una canya de tres o quatre centímetres de diàmetre i de tres o quatre pams de llargària. L'obriu de dalt a baix deixant mig pam a cada cap. Llavors dentareu tot el tall que heu fet mirant que les dents coincideixin a cada part (els nusos els fareu coincidir amb una dent).

Si el voleu completar posareu un mànec de xorrac a un cap de la canya.

Per fer-lo sonar tendreu una canya primeta de dos o tres nusos, una trossada (la que tendrà dins la mà, d'un nuu o dos) la deixareu talment; a l'altra trossada (la que rascarà el xorrac, d'un nuu) hi fareu sis o vuit talls longitudinals.

Per la zona de Sa Pobla en diuen rasca i és feta de manera diferent (vegeu el dibuix). La canya no és oberta de dalt a baix; només hi fan mosses, una grossa --que forada la canya-- i l'altra petita --que no fa forat--. Podeu fer les mosses amb un ganivet o amb la mola d'un ferrer. La llargària de la rasca va a gust del sonador, pot tenir dos o tres pams o bé quatre o cinc. Per sonar-la se rasca amb una canyeta esquerpada, com per sonar el xorrac.

CASTANYETA

XORRAC

RASCA

ACORDS DE L'AJUNTAMENT

SESSIÓ EXTRAORDINÀRIA DEL 14 DE JULIOL

S'aprovaren els pressuposts amb les següents xifres:

DESPESES

Operacions corrents.-	.Personal	15.630.841.- Ptes.
	.Compra bens corrents i serveis	16.013.421.- "
	.Interessos	875.841.- "
	.Transferències corrents	1.030.418.- "
Operacions de capital.-	.Inversions reals	965.000.- "
	.Transferències Capital	661.315.- "
	.Variacions passius financers	364.969.- "
Total despeses		35.541.812.- Ptes.

INGRESSOS

.Imposts directes	6.592.440.- Ptes.
.Imposts indirectes	2.802.054.- "
.Taxes i altres	10.182.515.- "
.Transferències corrents	9.358.803.- "
.Ingressos patrimonials	6.600.000.- "
Total ingressos	35.541.812.- Ptes.

NOTA PERSONAL: El qui escriu això fa feina d'auxiliar administratiu a una caixa d'estalvis i, si bé és ver que no és dels més desxondits en assumptes comptables, també ho és que no ser n'estigui més al corrent que la gent del poble, poc avesa da a manejar xifres i conceptes numèrics. Dic això perquè no he estat capaç d'endevinar que punyetes són transferències corrents, o transferències de capital, o impostos indirectes, o inversions reals, o variacions passius financers, o ingressos patrimonials, ... Si del que es tractava era de complir l'expedient i posar els pressuposts al tauló, massa bé està així. Però si la intenció era que el poble sapigués els "COMPTES CLARS" -us ne recordau als mitins?- s'havia d'haver posat amb el llenguatge del poble i no amb el dels tècnics d'Hisenda.

-oOo-oOo-

El 18 de Juliol es va fer un ple ordinari. Aquest ple s'havia d'haver fet el primer de Juliol, però no se va fer. Per ventura se volia commemorar alguna cosa...

El dia que es va fer ningú no se'n va tèmer: no es va fer crida ni es va posar al tauló d'anuncis.

Això es diu "TRANSPARENCIA INFORMATIVA".

-oOo-oOo-

El 2 d'agost es va fer un ple extraordinari i ningú no se'n va tèmer: no es va fer crida ni es va posar al tauló d'anuncis.

Això també es diu "TRANSPARENCIA INFORMATIVA".

Es va acordar posar un secretari nou. Em sembla que també és foraster.

-oOo-oOo-

El ple ordinari del cinc d'agost sortirà a la "Crònica informal" de la pàgina següent. Fins ara.

Josep Cortès

Crònica Informal

Tot sol. La primera mitja hora del ple vaig esser tot sol. Bé, tot sol no. També hi havia el secretari i els deu regidors. Me referia a que era l'únic espectador de la Sala. Quan el batle diu que "la gent no va als plens perquè vol veure friccions" -Flor de Card, març de 1980- "sa raó li vessa per damunt es cap", que dirien "ses Rondaies", perquè la veritat és que la gent no va als plens ni als plens hi ha friccions. En veure la feta, em vaig trobar tan desemparrat que qualque dimonió se'm degué aficar als arxius de la memòria i em va fer recordar les famoses "juntetes de coordinació". Espantat, vaig fer fugir el record d'una manotada i em vaig concentrar en l'audició de la lectura de l'acta del ple anterior.

Del primer punt de l'ordre del dia sols no en parlaré perquè ells tampoc no en parlaren. Quedaren que s'ho estudiarien i que el mes que ve durien les fites clares. Res, lo que fan.

El segon tractava de comprar mitja quarterada curta a un Km. llarg del poble, anant a Artà, per fer cotxeries. L'amo en volia mig milió. El regidor Girart, que per qualque cosa és pagès, ho trobà car i el secretari suggerí que es fes una oferta pública, que tothom acceptà.

El tercer punt parlava d'una possible subvenció a la banda de música. Fent un poc d'història recordaren que per els anys 1977 i 1978 l'Ajuntament devia als músics unes cinquanta mil pessetes (50.000'--) que podien anar a retirar quan volguessin. Per 1979 i 1980 s'han fet vuit actuacions i se calcula que en faran devers sis més, per tant, per als dos anys resultaran unes catorze actuacions. El preu que l'Ajuntament pagava per actuació era de 12.000 pessetes. Fent una simple multiplicació donava que de la caixa del poble havien de sortir 168.000 pessetes per la "banda". El regidor Pont, emperò, trobà que això era molt poc i proposà que s'augmentàs la subvenció a 20.000 pessetes per sortida, i així podrien comprar roba nova i arreglar els instruments. Quedaren, idò, que els donarien 280.000 pessetes (dos-centes vuitanta mil ptes.) pels dos darrers anys, i que ja en tenien cinquanta mil pels altres. En total tres-centes trenta mil pessetes (330.000'-- Ptes). Abans de prendre l'acord definitiu el regidor Bassa demanà: -Va bé, Pere?-, a lo que el regidor Bauzà contestà: -Val més això que res-. El regidor Bassa replicà: -Bé, però si no va bé encara hi som a temps...-. Aquí el regidor Bauzà s'estengué sobre l'evidència de que el músics llorencins són els més pobres de la contrada, a pesar de lo qual no s'augmentà la subvenció. Quedaren que aquests dobbers anirien al capítol de festes.

Acordaren també subvencionar amb 2.500 ptes. per al lot al col·legi d'educació especial Joan Mesquida, de Manacor, així com ajudar a les despeses de les noves instal·lacions i a fer-se càrrec, proporcionalment al nombre d'habitants de Sant Llorenç, de les quebres que pogués tenir l'esmentat col·legi.

J. cortès

COL·LABORACIÓ

L'OBEDIÈNCIA MAJOR DE LA HISTÒRIA

Issaac: "Fill meu, anem àdhuc les muntanyes que allà Déu ha de decidir damunt els nostres destins".

El fill demostrava molta obediència an el seu pare, i va dir: "Anem-hi idò".

Partiren cap allà.

Sara (esposa de l'Issaac), que rentava unes prendes, los veié partir. De tots els anys que vivien baix la mateixa teulada, Sara mai havia vist el seu home així com l'acabava de veure; tant amb la mirada com amb l'expressió del seu rostre, mai l'havia vist amb un semblant paregut, i ella no ho comprenia.

Quan foren dalt de la muntanya, l'Issaac li digué al seu fill: "Ajonolla-t fill meu davant el teu pare". El fill s'ajonollà davant lo seu pare amb els ulls fixes en terra.

Issaac: "I ara, fill meu, que Déu faça la seva voluntat". Sense trobar cap "empallegament", l'Issaac va empunyar el punyal i ja estava disposat a clavar-lo damunt l'esquena del seu estimat fill.

Quan tenia la mà a l'aire i els ulls plens de llàgrimes, el seu afany de matar es va amainar quan veié que el seu braç no pogué fer la força (muscular) desitjada.

L'àngel li digué: "Detent Issaac; ves tu i el teu fill a casa teva i feis un bon menjar i disfruta amb els teus de la pau, ja que has de saber que el braç que anava a matar el teu fill el t'he aturat jo per voluntat de Déu. Has demostrat ser-li obedient fins el punt d'anar a matar el teu propi fill i ara Déu t'ho ha recompensat amb la seva vida". L'Issaac abraçà el seu fill i tots dos contents ja es foren partits cap a casa seva i abraçaren Na Sara i li contaren tot lo succeït i feren un menjor de pinyol vermell i donaren gràcies a Déu per tot lo que els havia donat, no només el dia del dinar, sinó que també tots els dies de la seva existència.

(De l'Antic Testament: ISSAAC. Traducció lliure)

A LA ROSA DEL ROSER (GLOSES)

Una rosa que ensenya i nos posa
els seus més bells colors al món;
tal servei l'humanitat l'exposa
dins jardins, gerros o balcons.

Per embellir més l'ambient
la compra o la sembra el fosser;
sembrà el roser que va creixent
pel pobre, pel ric o l'obrer.

Quan Déu anava criant coses
ja havia plantat tots els ramellers;
dins les mans li quedaren només
dos rosers i dues roses.

Quan Déu veu aquelles coses
de troncs gruixuts i punxents
diu: "Sereu bons bastiments
per aguantar aquestes roses".

Antoni Genovart, juny de 1979

Francisco Umbert Perelló
CA'N XESC

Reparaciones Eléctricas del Automóvil

c/. Clavel, 20 — Teléf. 56 90 67
SAN LORENZO (MALLORCA)

LA EQUITATIVA
assegurances

ALFA

màquines de cosir

BERNAT POLIT

Cardassar, 17

HISTORIA. per r. roselló

algunas NOTAS sobre la DEVOCION de la Parroquia de

SAN LORENZO al SAGRADO CORAZON de JHS.

Pocos datos escritos se conservan de la Devoción al Sdo. Corazón. Sólo sabemos de los libros de cuentas de la Obrería que datan de 1863 que ya entonces se celebraba el primer y segundo domingo de cada mes ejercicio al Sdo. Corazón y al I. Cor. de María respectivamente con mucha asistencia y muy buena cuestación. Todos los años se celebraba con mucha solemnidad el triduo del Sdo. Corazón por carnaval. Por junio se tenía fiesta solemnísima para la cual se hacía colecta por las calles y por el campo recogiendo tanto grano para el Sdo. Corazón como se recoge ahora en la colecta de la Virgen Trobada. Por eso la obrería andaba muy potente.

Cuatro años después de haberse establecido en España y veintidós después de su nacimiento en Francia se establecía en ésta el Apostolado de la Oración el mismo año en que recibía su primera organización mundial y sólo cinco años después de su aprobación y concesión de indulgencias por el Papa Pío IX.

El rescripto de fundación fué expedido en Aviñón de Francia, sede en aquel entonces de la dirección mundial del Apostolado, el 15 de junio de 1866. El P. Ramière el fundador de El Mensajero del Corazón de Jesús en el mundo, que apareció por primera vez en 1866 y que fué el gran propagador de la devoción y Apostolado del Sdo. Corazón en toda la tierra; fué precisamente quién lo firmo y expidió.

Poco después de su llegada se hizo solemne fiesta para su instalación en nuestra Parroquia. El libro de cuentas de la Obrería la menciona con estas palabras: "PARA LA FIESTA QUE SE HIZO DIA OCHO DE JULIO, DIA DE LA INSTALACION DEL APOSTOLADO DEL CORAZON DE JESUS".

En 1879 año en que la Sda. Congregación de Obispos y Regulares aprobó los Estatutos del Apostolado se reorganizó en San Lorenzo con tanto entusiasmo que se hicieron según las listas de aquel entonces, 86 coros de asociados que se comprometieron a rezar cada día una decena al Corazón de María, según el misterio que les viniera en suerte, (devoción que inadecuadamente apellidaron ROSARIO VIVIENTE) y a comulgar una vez por semana, (los más) cada quince días o cada mes en el primer domingo, en desagravio de las ofensas que recibe el Sdo. Corazón de la ingratitud de los hombres. Contaba luego nuestra Parroquia con unos seiscientos asociados al tercer grado del Apostolado, que es la Comunión Reparadora.

En 1881, siendo vicario de esta parroquia Don Juan Riera, que fué luego párroco de Muro, fué colocado y bendecido el antiguo retablo del Sdo. Corazón que costó 480 reales y su colocación, que fué obra del albañil Corem 120 reales, en total 600 reales.

Seis años después en 1887, siendo vicario D. Gaspar Oliver fué adquirida la figura pequeña del Sdo. Corazón (cuyo nicho se acomodó a la Virgen Trobada, al restaurar su capilla). La figura costó 80 ptas.

En 1908 se celebraron las Cinco Visitas.

En 1914 fué inaugurada con una gran fiesta la figura que aparece en el nuevo retablo restaurada y modificada. Predicó el P. Caldentey D.P. y hubo música y fuegos artificiales.

Y finalmente el año actual fué inaugurado y bendecido el nuevo retablo.

San Lorenzo, 22 junio 1941.

75 aniversario de la instalación del Apostolado de la Oración en esta parroquia.

(*)El día de la Comunión se llamaba "Día Feliz" y eran avisados los socios por papeleta para recordarlo.

si lleu..., per m.g.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1										
2										
3										
4										
5										
6										
7										

HORIZONTALS.- 1-Aquell a qui agrada molt l'ar
ròs. 2-Cap vegada. Percebre amb el sentit de
l'oïda. Preposició. 3-Que ascendeix (pl). 4-
Humor serós i acre que raja dels tumors ma-
lignes. Repetició d'un so. Vocal. 5-Contar,
descriure. Aliment (r). 6-Vocal. Lloc desti-
nat a fer-hi oració. 7-Instrument d'acer de
tall molt fi. Líquid espirituós obtingut per
destilació. VERTICALS.- 1-Minvar el vent .
2-Acció de rascar. Preposició. 3-Qualitat de
ric. Símbol químic de l'oxigen. 4-Vocal. Erra

da, equivocació. 5-Acte de dormir. Símbol químic de l'àrgon. 6-Relatiu als
estels. 7-Aregat. Símbol químic del titani. 8-Vocal. Negació. Mascle de
l'oca. 9-Bossa de malla que se posa al cap per retenir els cabells. Ventet
suau (r). 10-Enganayar per treure'n algun profit (fam).

R S T L N Y P S T O R I
M U S S O L I N A L R S
I R O M A T E L M P R T
A M A R D A R I J I I N
N I B R O C A T R E L Y
T R U A B R S E C D R J
I S A J T L U S N T A X
G N T M D Q R P L U T P
D Y A Q I Z X Y N R L I
L J R P V C D E F G L R
L X L L E R U B L X E R
O P A B X V R T S N S L

E N D E V I N A L L A

Quan n o en tenc te'n don;
ara que en tenc, no te'n don;
si tornes quan no en tendré,
ja te'n donaré.

F U G A D E V O C A L S

. G.LL Q.. F. R.N..., L. T.RC.N
. S C.LL

Els noms de deu teles .

Determinar quine de les definicions de cada paraula es la correcta.

- 1- FENAT.- A) Qualsevol sal de l'àcid fènic. B) Sortida al camp.
C) Massa de granulacions esponjosa.
- 2- GRALLERA.- A) Grosserot, descortès. B) Un dels tubs del sac de ga-
meccs. C) Niu de gralles.
- 3- FLORET.- A) Conjunt de persones o coses triades entre les millors.
B) Floridura. C) Que lleva flors.

SOLUCIONS

A GALL QUE FA RENDU LI TORCEN ES COLL.
R A D O R L I C O R
A O R A T O R I
N A R R A R A P
I C O R E C O D
A S C E N D E N T S
M A I O I R E N
A R R O S S A I R E

3=A.
2=C.
1=A.

SA RAD.

S X
E B R E T L E R U B
L P V
L I A
L U I O O I
A V S T A
R S E U
T B R O C A T
I R I
M W

A R R O S S O L I N A

Sant Llorenç d'es Cardassar

ACTIVITATS

JULIOL.-

- Dia 8.- Surt Flor de Card.
- Dia 18.- L'agrupació Card en Festa assisteix a un Ball de bot a Petra, amb motiu de les festes.
- Dia 19.- Se parteix de campament a Son Serra de Marina.
- Dia 20.- El grup Card en Festa va a les festes del Port de Manacor.
- Dia 27.- El Card en Festa assisteix a una actuació en benefici del col.legi d'educació especial Joan Mesquida, a Manacor.
- Dia 31.- Arribada dels al.lots del campament de Son Serra de Marina.

AGOST.-

- Dia 10.- Organitzada pel grup Card en Festa tengué lloc a la nostra vila la IV Trobada de Balls Mallorquins, on hi participaren unes vint-i-cinc agrupacions.
- Dia 14.- El Card en Festa va a s'Illot, amb motiu de les festes de la Mare de Déu.
- Dia 15.- El Card en Festa va a la Colònia de Sant Pere, a unes festes organitzades pel Centre Cultural.
- Dia 16.- El Card en Festa assisteix a un ball de bot a s'Illot.
- Dia 22.- Una senyora francesa ensenya a compondre rams de flors i plantes.
- Dia 24.- Freixurada al Port Vell pel pares, al.lots i monitors del Campament.
- Dia 31.- Excursió a peu al Torrent de Pareis. El Card en Festa torna a s'Illot a un ball de bot.

b. mesquida

darrera plana

FLOR DE CARD: Bolletí-revista del Card, Centre Cultural de Sant Llorenç des Cardassar, carrer Mn. Galmés, 67.
 Juliol-Agost de 1980. Números 48-49.
 Dipòsit legal: 765-73. Edita el Card.
 Director: Bartomeu Domenge i Amer.
 Cap de redacció: Josep Cortès i Servera

TAULA:	Portada	L'amo en Toni Fai i en Pep de Son Berga	Josep Cortès
	2	El Card en Festa en el temps	Guillem Pont
	5	Entrevista a Tomeu de ses Sitgetes	Ramon Lladó
	9	Presentació de la IV Trobada	Antoni Galmés
	10	Homenatge a l'amo Antoni Fai	Antoni Galmés
	12	Balls populars: algunes diferències	Antoni Galmés
	17	Diàlegs amb la Natura	Antònia Servera
	18	Festes de Sant Llorenç. Petita crònica	Guillem Pont
	20	Festes de la Mare de Déu. Breu comentari	Guillem Pont
	21	Espipellades	Josep Cortès
	22	L'expedició	B. Matamalas
	23	De la premsa	Guillem Pont
	25	Instrumentes tradicionals de Mallorca	Maria Galmés
			Josep Cortès
	26	Acords de l'Ajuntament	Josep Cortès
	27	Crònica informal	Josep Cortès
	28	Col.laboració	Antoni Genovart
	29	Història	Ramon Rosselló
	30	Si lleu...	M.G.
	31	Activitats del Card	Bàrbara Mesquida

COL.LABOREN: Confecció : Elisabet Nicolau
 Tresoreria : Guillem *Poina*
 Mecanografia : Maria Galmés
 Joana Domenge

BOSCH I MASSANET

sastres

pça. mercedaris, 1-1r-2^a
 tel 21 52 65
 ciutat

sucursal al
 carrer de la creu, 9
 sant llorenç des cardassar

ELECTRODOMESTICS
 I
 FONTANERIA

ORDINAS - FEBRER

Major, 22 - T. 569100